

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий педагогічний інститут імені В. О. Сухомлинського
Кафедра початкової освіти

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри _____

«01» червня 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

зі спеціальності 013 Початкова освіта

з теми: **МОВНА ОСВІТА ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В
ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ ТЕМАТИЧНИХ ТИЖНІВ**

Виконала: студентка 6871 мз групи

Чернова М. В. Чернова
(підпис)

Керівник роботи: кандидат філологічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

(посада, науковий ступень вчене звання)

_____ Білявська Т. М. Білявська

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий педагогічний інститут імені В. О. Сухомлинського
Кафедра початкової освіти

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Освітня програма: Початкова освіта

Гарант освітньої програми _____ «ЗАТВЕРДЖУЮ»
(підпис)

«25» вересня 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Студентці **Черновій Марії Володимирівні**

1. Тема роботи: Мовна освіта здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів

Керівник роботи: Білявська Тетяна Миколаївна

Затверджені наказом ректора №1383-уч. від «26» листопада 2025 року

2. Термін подання роботи: до 01.12.2025 р.

3. Вихідні дані по роботі: фахова література, довідники з управління проектами, матеріали конференцій, репозитарій університету

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів)

Розділ I. Теоретичні засади мовної освіти здобувачів початкової освіти в контексті проведення тематичних тижнів

Розділ II. Емпіричне дослідження ефективності мовної освіти здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів

5. Перелік презентаційних матеріалів. Кваліфікаційна робота, презентація (12 слайдів).

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Білявська Т.М.	25.09.2024 р.	15.10.2024 р.
Розділ I	Білявська Т.М.	16.10. 2024 р.	25.12.2024 р.
Розділ II	Білявська Т.М.	03.01.2025 р.	10.06.2025 р.
Висновки	Білявська Т.М.	01.09.2025 р.	01.11.2025.р.

7. Дата видачі завдання: 25.09.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Перший етап	Вересень – грудень 2024 р.	Аналітико-констатувальний: здійснено вивчення та аналіз наукових джерел з проблеми дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження.
	Другий етап	Січень – червень 2025 р.	Констатувальний та формувальний експерименти: визначено основні критерії, показники та рівні мовної освіти молодших школярів; висвітлено педагогічні засади та розроблено структурно-функціональну модель ефективного формування мовної освіти в процесі проведення тематичних тижнів.
	Третій етап	Вересень – грудень 2025 р.	Коригувальний етап. Узагальнено результати дослідження; сформульовано загальні висновки дослідження; технічно оформлено кваліфікаційну роботу.

Студент

Марія ЧЕРНОВА

Керівник роботи

Тетяна БІЛЯВСЬКА

АНОТАЦІЯ

Чернова М. В. Мовна освіта здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів. Кваліфікаційна робота зі спеціальності 013 Початкова освіта, освітня програма: Початкова освіта. Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2025. 81 стор.

У роботі досліджено проблему мовної освіти як складову формування ключових компетентностей учнів початкової школи; висвітлено особливості організації тематичних тижнів у контексті формування мовної освіти молодших школярів. У науковій розвідці визначено компоненти, критерії, рівні та показники мовної освіти учнів початкової школи; висвітлено педагогічні умови, які сприяють якісному та ґрунтовному формуванню мовної освіти учнів у межах проведення тематичних тижнів; розроблено структурно-функціональну модель ефективного розвитку мовної освіти здобувачів початкової школи в межах проведення тематичних тижнів.

Ключові слова: мовна освіта, тематичні тижні, здобувачі початкової освіти, Нова українська школа.

ABSTRACT

Chernova M. V. Language Education of Primary School Learners in the Process of Implementing Thematic Weeks. Qualification thesis in the specialty 013 Primary Education, educational program: Primary Education. Mykolaiv: Admiral Makarov National University of Shipbuilding, 2025. 81 p.

The thesis examines the problem of language education as a component of the formation of key competencies of primary school pupils. It highlights the peculiarities of organizing thematic weeks in the context of developing language education of younger learners. The research identifies the components, criteria, levels, and indicators of language education of primary school pupils; outlines the pedagogical conditions that contribute to the effective and thorough formation of pupils' language education within the framework of thematic weeks; and develops a structural and functional model for the effective development of language education of primary school learners through the implementation of thematic weeks.

Key words: language education, thematic weeks, primary education learners, New Ukrainian School.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОВНОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТЕМАТИЧНИХ ТИЖНІВ	12
1.1. Мовна освіта як складова формування ключових компетентностей учнів початкової школи.....	12
1.2. Організація тематичних тижнів у контексті формування мовної освіти молодших школярів	18
1.3 Компоненти, рівні, показники та критерії мовної освіти здобувачів початкової освіти	25
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОВНОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ ТЕМАТИЧНИХ ТИЖНІВ.....	33
2.1. Характеристика змісту, специфіки проведення й результатів констатувального експерименту	33
2.2. Педагогічні умови та модель ефективного розвитку мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів.....	47
2.3. Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту.....	61
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ	77
Додаток 1.....	77
Додаток 2.....	78
Додаток 3.....	79

Перелік умовних позначень

ТТ – тематичні тижні

МО – мовна освіта

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

НУШ – Нова українська школа

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна система початкової освіти України передбачає реалізацію Концепції Нової української школи. У межах Концепції наголошено, що пріоритетними завданнями в контексті освітнього процесу початкової школи є формування ключових компетентностей, зокрема й *комунікативної та мовної*. У цьому контексті видається актуальним наголосити, що *мовна освіта* є основою інтелектуального, морального та культурного розвитку здобувачів початкової освіти. Це зумовлено тим, що саме через мову дитина пізнає світ, формує власні судження, навчається взаємодіяти та спілкуватися з іншими [13; 18; 22].

Однак сучасні реалії засвідчують, що традиційні форми та методи навчання не в повній мірі забезпечують відповідний рівень мовної освіти здобувачів початкової освіти, не формують стійкої мотивації до вивчення рідної мови. Відповідно, виникає потреба у пошуку інноваційних підходів, застосування яких сприяло б підвищенню рівня мовної освіти молодших школярів та водночас розвивали творчість, самостійність, ініціативність дитини.

Однією з ефективних форм такої діяльності є *проведення тематичних тижнів*, які передбачають навчальну, комунікативну, творчу, дослідницьку та ігрову діяльність молодших школярів [29]. У процесі проведення *тематичних тижнів* виникає можливість інтегрувати знання з різних освітніх галузей, реалізувати міжпредметні зв'язки, створити умови для застосування мовних знань та умінь у природному мовленнєвому середовищі. Ефективна та обґрунтована реалізація тематичних тижнів в освітньому процесі початкової школи надає можливість не тільки поглибити знання з мови, а й спряє розвитку *мовної особистості молодшого школяра*. Так, діти вчаться працювати в команді, знаходити інформацію щодо походження рідної мови, етапів її розвитку, нововведень у правописі, висловлювати власні думки, дотримуватись норм мовного етикету. Такий підхід відповідає принципам

компетентнісного, діяльнісного та інтегрованого навчання, що визначають сучасні орієнтири розвитку початкової освіти.

Отже, **актуальність дослідження** зумовлена потребою підвищення ефективності мовної освіти молодших школярів шляхом упровадження інтегрованих форм навчальної діяльності, зокрема тематичних тижнів, які сприяють формуванню мовної, комунікативної та соціокультурної компетентностей учнів початкової школи.

Питання мовної освіти здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів варто досліджувати у декількох напрямках. Так, *питання мовної освіти учнів початкової школи* в Україні завжди перебуває у центрі уваги науковців, методистів, практиків. Найбільш вагомий внесок щодо дослідження цієї проблеми здійснили такі українські вчені, як-от: Вашуленко М. С. (досліджував теорію та практику освітнього процесу з української мови в початковій школі) [8], Савченко О. Я. (брала участь у розробці концептуальних засад НУШ) [40; 41; 42; 43], Пономарьова К. І. (висвітлила особливості змісту початкового курсу мовно-літературної освіти в Новій українській школі) [38; 39]. *Проблему тематичного навчання* досліджували як українські, так і зарубіжні вчені. Певні аспекти тематичного (інтегрованого) навчання висвітлено у працях відомих педагогів та психологів: Ж. Піаже, Л. Виготського, Дж. Брудера, Г. Уеллса, Д. Колба та інших. Однак основи тематичного інтегрування предметного змісту різних навчальних дисциплін уперше були закладено в концептуальних положеннях про процеси навчання Дж. Дьюї [16; 17]. Тематичне навчання в Україні набуло активного поширення в контексті реформи Нової української школи (НУШ), яка базується на компетентнісному та інтегрованому підходах (Бібік Н. М., Веремійчик І. М., Даниленко Л. І., Кочарян І. О., Онопрієнко О. В., О. Я. Пушкарьова Т. О., Савченко О. Я., Хомич Л. Г.). Саме ідею тематичного навчання вчені визначають як одним із ключових елементів формування цілісної картини світу учнів початкової школи.

Однак попри наявність у науковому обігу низки досліджень учених, питання ефективності формування та розвитку мовної освіти здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів потребує більш ґрунтовного вивчення в контексті сучасних вимог суспільства.

Актуальність дослідження проблеми також зумовлена необхідністю розв'язання **певних протиріч**:

- між вимогами змісту Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти щодо мовної освіти здобувачів початкової школи *та реальним рівнем мовної освіти учнів початкової школи*;
- між потребою українського суспільства в компетентних учнях, які здатні вживати українську мову в усіх сферах суспільного життя, висловлювати власні думки та емоції українською мовою, чітко й аргументовано пояснювати факти, усвідомлювати роль мови для ефективного спілкування, культурного самовираження *та обмеженими можливостями їхньої підготовки в контексті традиційної системи навчання в сучасній школі*.

Таким чином, актуальність зазначеної проблеми на сучасному етапі, а саме її не досить ефективного розв'язання на теоретичному та методичному рівнях, а також необхідність подолання вказаних суперечностей зумовили вибір теми дослідження – «*Мовна освіта здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів*».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано відповідно до плану наукової роботи Міністерства освіти і науки України, кафедри початкової освіти Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова. Наукова тема: Теоретико-методичні засади наступності в освітньому процесі дошкільної та початкової освіти (Державний реєстраційний номер теми – 0124U001819).

Мета – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити формування мовної освіти здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів.

Для досягнення мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз проблеми.
2. Висвітлити ключові поняття дослідження.
3. Визначити критерії, рівні та показники мовної освіти здобувачів початкової освіти.
4. Висвітлити педагогічні умови, які сприяють якісному та ґрунтовному формуванню мовної освіти здобувачів початкової школи в межах проведення тематичних тижнів.
5. Розробити структурно-функціональну модель ефективного розвитку мовної освіти здобувачів початкової школи в межах проведення тематичних тижнів.

Об’єкт дослідження – формування мовної освіти молодших школярів в межах освітнього процесу початкової школи.

Предмет дослідження – особливості формування мовної освіти молодших школярів в процесі проведення тематичних тижнів.

Для розв’язання завдань застосовано комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичні методи* (аналіз, синтез, моделювання, метод порівняльного аналізу й узагальнення даних) використано з метою вивчення наукових джерел, тлумачення та уточнення ключових понять;
- *емпіричні методи* (опитування (бесіда, анкетування), пряме та непряме спостереження) використано з метою вивчення стану досліджуваної проблеми та одержання результатів експерименту;
- *педагогічний експеримент* (констатувальний та формувальний) використано з метою перевірки ефективності реалізації педагогічних умов та ефективності функціонування моделі;

- *математико-статистичні* методи використано для обробки результатів експерименту.

Дослідження було проведено упродовж 2024–2025 років у три етапи.

Перший етап (2024 р.) – аналітико-констатувальний, у межах якого здійснено вивчення та аналіз наукових джерел з проблеми дослідження; визначено об’єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження.

Другий етап (перше півріччя 2025 р.) – констатувальний та формувальний експерименти: визначено основні критерії, показники та рівні мовної освіти молодших школярів; висвітлено педагогічні засади та розроблено структурно-функціональну модель ефективного формування мовної освіти в процесі проведення тематичних тижнів.

Третій етап (друге півріччя 2025 р.) – коригувальний. Узагальнено результати дослідження; сформульовано загальні висновки дослідження; технічно оформлено кваліфікаційну роботу.

Експериментальна база дослідження. Педагогічний експеримент проведено на базі Миколаївської гімназії № 7 Миколаївської міської ради Миколаївської області (номер у системі: 8641). Загальна кількість учасників педагогічного експерименту в контрольних та експериментальних групах становила 50 осіб.

Теоретичне значення результатів дослідження. Узагальнено та систематизовано теоретичні положення щодо особливостей формування мовних знань у процесі проведення тематичних тижнів. Розроблено програму емпіричного дослідження формування мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Впроваджено до освітнього процесу початкової школи педагогічні умови та структурно-функціональну модель ефективного розвитку мовної освіти здобувачів початкової школи в межах проведення тематичних тижнів. Розроблено методичні рекомендації для вчителів та здобувачів вищої освіти

педагогічних спеціальностей щодо організації тематичних тижнів у контексті формування мовної освіти молодших школярів. Матеріали дослідження може бути використано вчителями початкової школи в межах сучасного освітнього процесу; здобувачами вищої освіти за спеціальністю АЗ Початкова освіта.

Наукова новизна роботи. Визначено педагогічні умови та розроблено структурно-функціональну модель ефективного розвитку мовної освіти здобувачів початкової школи в межах проведення тематичних тижнів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було висвітлено: на засіданнях кафедри початкової освіти Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, а також:

1. Чернова М. В. Тематичне навчання в процесі мовної освіти молодших школярів. *Програма Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна спадщина Василя Сухомлинського в контексті професійної освіти: міждисциплінарний вимір»* (Миколаїв, 2025 р.), Миколаїв, 2025. С. 136.
2. Чернова М. В. Тематичне навчання в контексті сучасного освітнього процесу початкової школи. *Методичний вісник кафедри початкової освіти*. Вип. 14. *Початкова освіта: сучасні перспективи розвитку*. Матеріали з проблем початкової освіти, вищої освіти і науки. Миколаїв, 2025. С. 123 – 125.

Структура роботи. Робота містить: вступ, два розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел (найменування), додатки. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 80 сторінок, з яких 71 сторінка основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОВНОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТЕМАТИЧНИХ ТИЖНІВ

1.1. Мовна освіта як складова формування ключових компетентностей учнів початкової школи

Лінгвістична освіта в межах освітнього процесу початкової школи є фундаментальною складовою формування мовної особистості здобувачів освіти, оскільки забезпечує формування здатності сприймати, осмислювати та продукувати мовленнєві висловлювання, сприяє формуванню мовної та комунікативної компетентностей, закладає підґрунтя мовної культури.

У сучасних умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» мовна освіта набуває особливої актуальності, оскільки спрямована на формування здатності учнів ефективно використовувати українську мову в навчальній, соціальній та побутовій діяльності. Так, у *Концепції НУШ* визначено 10 ключових компетентностей, зокрема й *спілкування державною і рідною (у разі відмінності) мовами*, яка передбачає: «Уміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування» [22, С. 3].

У *Державному стандарті початкової освіти* зазначено низку компетентностей, формування яких передбачено в процесі мовної освіти молодших школярів: «... вільне володіння державною мовою, що передбачає вміння усно й письмово висловлювати свої думки та емоції, чітко й аргументовано пояснювати факти, використовувати мовленнєві засоби для порозуміння з іншими особами, читати для насолоди і з користю, усвідомлювати роль мови для ефективного спілкування й культурного

самовираження, готовність уживати українську мову в усіх сферах суспільного життя; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає: активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади» [13, С.2].

Мовно-літературна освітня галузь у початковій школі – важлива складова в загальному змісті початкової освіти. Саме ця галузь є значним підґрунтям для опанування інших дисциплін. Через мовну освіту формуються: здатність читати й аналізувати інформацію, уміння спілкуватися, критичне мислення, здатність висловлювати власну думку, аргументувати, відстоювати власну позицію. Основна мета мовно-літературної освітньої галузі – формування мовної, комунікативної, читацької компетенцій молодших школярів, забезпечення мотивації до вивчення рідної мови та літератури.

У межах нашого дослідження *ми розуміємо мовну освіту учнів початкової школи* як цілеспрямований освітній процес у межах якого відбувається: формування здатності ефективно користуватися мовою в різних ситуаціях спілкування; розвиток всіх видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та слухання); оволодіння комплексом знань щодо походження мови, історичних етапів її розвитку, основних розділів сучасної української мови (на рівні програми початкової школи); формування мотивації до вивчення рідної мови.

У контексті наукової розвідки постає питання дослідження ***основних проблем мовної освіти в сучасній початковій школі***. У результаті аналізу джерел з'ясуємо, що наразі існує низка нагальних проблем, які постають перед учителем (початковою школою) щодо мовної освіти молодших школярів.

По-перше, різний рівень мовної освіти учнів (на момент 1-го класу): обсяг словникового запасу відрізняється; рівень знання мови є неоднаковим через вплив двомовних або російськомовних сімей.

По-друге, рівні читацької компетентності є різними: низький, середній або високий інтерес до читання (у наш час здебільшого низький або середній); низка труднощів щодо свідомості читання (діти можуть тільки прочитати, але не можуть переказати; діти можуть прочитати, переказати але не здатні висловити власне ставлення до прочитаного; учні здатні прочитати, переказати та висловити власне ставлення до прочитаного).

По-третьє, труднощі на рівні орфографії та граматики: автоматизація правописних навичок правопису відбувається повільно; складності з засвоєнням правил та сформованою здатністю застосувати їх на практиці.

По-четверте, певна частина педагогів надалі вдається до застарілих технологій та методик, які поступово втрачають актуальність. Так, вкрай мало або зовсім не використовують сучасні технології, як-от: технологію проєктного навчання, технологію проблемного навчання, групові форми організації навчання, інтегроване навчання, тематичне навчання тощо.

По-п'яте, негативним є вплив гаджетів та цифрових середовищ. Надмірне перебування соцмережах, використання гаджетів призводить до скорочення «живої» комунікації, фрагментованого мислення; обмеженого сприйняття довших текстів.

По-шосте, дефіцит сучасних україномовних матеріалів у деяких школах. Ця проблема є актуальною особливо в школах та громадах, де раніше переважала російськомовна освіта. Наразі відсутність або не в повній мірі забезпеченість якісними сучасними матеріалами щодо вивчення рідної мови.

Таким чином, сучасні проблеми мовної освіти потребують комплексного вирішення: оновлення змісту навчання, оновлення форм методів навчання, інтеграції сучасних технологій, удосконалення методичного забезпечення та створення мотиваційного мовного середовища. Саме поєднання цих підходів дозволить забезпечити високий рівень мовної компетентності молодших школярів та сформувати стійку потребу в якісній та ґрунтовній мовній освіті.

Визначення чіткої мети та конкретних завдань мовної освіти є ключовою передумовою ефективного освітнього процесу в початковій школі. Насамперед це дозволяє сформулювати цілісне бачення того, якими мовними та мовленнєвими компетентностями має володіти учень, та забезпечує логічність і послідовність формування цих навичок. Чітко окреслена мета допомагає педагогу добирати відповідні методи, матеріали, форми діяльності й уникати випадковості або перевантаження навчальних занять. У результаті вивчення державних документів та наукових досліджень учених видається можливим визначити *мету сучасної мовної освіти молодших школярів*: сформувати в здобувачів початкової освіти мовну та комунікативну компетентності; сформувати здатність сприймати, аналізувати, інтерпретувати інформацію лінгвістичного спрямування; виховувати позитивне ставлення до української мови як державної та рідної.

Не менш важливим є визначення завдань мовної освіти, адже саме вони конкретизують шлях досягнення мети. Завдання є орієнтирами для вибору завдань, структурування уроку, а також дають можливість оцінити успішність навчання й коригувати роботу з класом або окремими учнями. У межах нашого дослідження актуальним видається висвітлити *завдання мовної освіти молодших школярів*. Важливість визначення завдань мовної освіти здобувачів початкової освіти полягає в тому, що чітко сформульовані завдання стають орієнтиром для вчителя, структурують навчальний процес і забезпечують цілісність розвитку мовної особистості дитини.

- 1) сформувати *комунікативну компетентність* здобувачів початкової освіти (уміння слухати та розуміти українську мову, здатність висловлювати думки на рівні усного та писемного мовлення);
- 2) закласти основи *мовних знань* (на рівні фонетики, орфоєпії, акцентології, орфографії, графіки, лексики, лексикографії, граматики);
- 3) сприяти формуванню позитивної мотивації до вивчення мови;
- 4) розвивати мовну особистість молодшого школяра.

Отже, завдання мовної освіти повинні забезпечувати виконання основних положень НУШ щодо формування ключових компетентностей молодших школярів. Не викликає заперечень, що чітко визначені завдання допомагають правильно спрямувати навчальну діяльність, забезпечити системне формування мовних умінь та навичок. Правильно окреслені завдання дають можливість дібрати оптимальні методи, прийоми та форми роботи з урахування вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку.

Принципи мовної освіти визначають основні положення, на яких ґрунтується навчання мови й розвиток мовлення в початковій школі. Вони забезпечують цілісність, послідовність та ефективність мовного та мовленнєвого розвитку дитини відповідно до психолого-педагогічних особливостей віку та вимог сучасної освіти. У межах мовної освіти у початковій школі актуальним є реалізація комплексу взаємопов'язаних та педагогічно обґрунтованих принципів.

Принцип комунікативної спрямованості передбачає орієнтацію навчального процесу на формування здатності учнів використовувати мову як засіб спілкування. Зміст навчання має забезпечувати створення реальних та наближених до життєвих ситуацій, у яких дитина практикується у говорінні, слуханні, читанні та письмі.

Принцип інтеграції. Мовна освіта молодших школярів ґрунтується на взаємопов'язаному формуванні мовних, мовленнєвих, соціокультурних і діяльнісних умінь. Інтеграція дозволяє поєднувати різні види діяльності, застосовувати міжпредметні зв'язки, роботу з текстами, творчі та проєктні завдання.

Принцип діяльнісного підходу. Засвоєння мовних та мовленнєвих умінь відбувається в процесі активної діяльності учнів. Це передбачає роботу в парах, групах, у межах класу, моделювання комунікативних ситуацій, виконання інтерактивних вправ, дидактичних ігор, творчих завдань. Це забезпечує насамперед практичність використання мови.

Принцип науковості та доступності. Безперечно, мовна освіта має ґрунтуватися на науково обґрунтованих положеннях сучасної лінгвістики й педагогіки. Водночас її зміст повинен бути доступним для молодших школярів. Навчальний матеріал варто добирати відповідно до вікових можливостей дитини та її когнітивного розвитку.

Принцип системності й послідовності. Опрацювання мовних явищ здійснюється в логічній послідовності – від простого до складного, від відомого до нового. Цей принцип забезпечує поступове формування мовної компетентності, запобігає фрагментарності знань і сприяє стабільному розвитку мовних навичок.

Принцип свідомості та активності. Учні мають не лише засвоювати мовний матеріал, а й усвідомлювати значення мовних явищ, правила їхнього використання. Педагог стимулює інтерес до мовлення, залучає дітей до обговорення, аналізу, самооцінювання власних висловлювань, що активізує пізнавальну діяльність.

Принцип індивідуалізації та диференціації. Урахування індивідуальних мовленнєвих можливостей кожного учня є обов'язковою умовою ефективною мовної освіти. Вчитель адаптує завдання, добирає диференційовані вправи, підтримує дітей із різним рівнем мовної підготовки, створює умови для успіху кожного.

Принцип опори на мовно-культурний досвід. Мовна освіта має спиратися на життєвий, мовленнєвий та культурний досвід дитини. Зміст навчання має містити українську літературну традицію, фольклор, морально-етичні норми, що сприяє розвитку національної ідентичності й соціокультурної компетентності.

Принцип розвитку критичного та творчого мислення. Навчання мови спрямоване не лише на засвоєння правил і норм, а й на формування здатності аналізувати інформацію, формулювати власну думку, робити висновки,

створювати творчі висловлювання. Робота з різножанровими текстами сприяє інтелектуальному розвитку школярів.

Принцип безперервності та наступності. Мовна освіта в початковій школі має базуватися на досягненнях дошкільного віку й забезпечувати фундамент для подальшого навчання в середній школі. Наступність змісту, методів і форм роботи сприяє природному та гармонійному мовленнєвому та мовному розвитку дитини.

Таким чином, мовна освіта молодших школярів є багатокomпонентною системою, що забезпечує цілісний розвиток дитини як мовної особистості, формує ключові комунікативні вміння, базові лінгвістичні знання, соціально-культурну компетентність та здатність застосовувати мову в різних видах діяльності. Такий системний підхід дозволяє організувати навчальний процес відповідно до вікових та психолого-педагогічних особливостей учнів, сприяє формуванню стійкої мотивації до вивчення рідної мови та створює міцний фундамент для подальшого саморозвитку та самовдосконалення.

1.2. Організація тематичних тижнів у контексті мовної освіти молодших школярів

Упродовж значного часу в межах традиційної системи освіти навчальні предмети було чітко розділено (математика, мова, читання, природознавство тощо). Однак відомо, що діти молодшого шкільного віку сприймають світ цілісно. Тому поступово поставало питання актуальності такого підходу до навчання, який би дозволяв об'єднувати знання з різних дисциплін навколо певної теми. Це надавало би можливість зробити навчання більш природним та зрозумілим. Так, у сучасних наукових джерелах зазначено: «Ідея інтеграції в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти. Інтеграція уможливорює створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формує міжпредметні компетентності» [1, С.178]. Тому в освітньому процесі

початкової школи дедалі більшої актуальності та поширення набуває тематичне навчання, яке базується на інтеграції знань із різних предметів навколо спільної теми.

Тематичний підхід передбачає організацію освітнього процесу на основі однієї «змістової одиниці» – теми. Темою може бути певне поняття, сукупність понять, предмет, процес, подія тощо. Цілісний аналіз призводить до формування загальних уявлень про систему, яка містить це поняття (предмет, подію тощо) як елемент. Тему може бути визначено вчителем або запропоновано дітьми чи зумовлено актуальністю певних подій, у процесі дослідження чи розв'язання яких учні опановують зміст навчальної програми.

Основи тематичного інтегрування предметного змісту різних навчальних дисциплін уперше було закладено в концептуальних положеннях про процеси навчання Дж. Дьюї [16;17]. Цей учений не розробляв поняття «тематичне навчання» в сучасному розумінні, однак його філософія прагматизму та прогресивної педагогіки заклала підґрунтя для тематичного підходу. Він вважав, що навчання має бути інтегрованим та відбуватися на основі певного досвіду, тобто пов'язаним з реальним життям та інтересами учнів. Такий підхід є досить близьким до тематичного навчання.

У результаті вивчення наукових джерел з'ясовуємо, що *тематичне навчання* – це інтеграція знань з різних предметів навколо певної теми. Таке навчання дедалі більше набуває актуальності в освітньому процесі сучасної початкової школи. В Україні впроваджено різні моделі тематичного навчання в початковій школі. За цими моделями тему вивчають впродовж: дня – *тематичний день*; тижня – *тематичний тиждень*; декілька тижнів – *тематичний блок*. Так, *тематичний день* передбачає вивчення, дослідження та обговорення певної теми упродовж одного дня; *тематичний тиждень* – це аналіз, обговорення та робота навколо певної теми, яка відбувається протягом

одного тижня; *тематичний блок* – тему вивчають упродовж декількох тижнів, що дозволяє більш глибоко дослідити матеріал в межах різних предметів.

У межах нашого дослідження актуальним видається висвітлити *ключові аспекти тематичного навчання*. *По-перше, це інтеграція знань*. Поєднання змісту навчальних дисциплін (наприклад, української мови, літературного читання математики, «Я досліджую світ» образотворчого мистецтва тощо) навколо однієї теми сприяє тому, що освітній процес стає більш комплексним, зв'язним, системним. Загалом така модель навчання допомагає зробити процес навчання більш цілісним, цікавим та значущим для дитини. Це сприяє насамперед встановленню зв'язків між навчальними дисциплінами.

По-друге, цілісне сприйняття інформації допомагає учням встановити зв'язки між різними предметами та створити цілісне уявлення про певні події, процеси, явища, навколишній світ тощо. Замість розрізнених фактів з різних предметів, діти отримують знання в контексті реального життя, що робить їх більш осмисленими та придатними для використання.

По-третьє, гнучкість. Тематичне навчання не має жорсткого програмування. Це дозволяє вчителю творчо підходити до планування таких тижнів та враховувати потреби й інтереси конкретного класу.

По-четверте, застосування діяльнісного підходу в процесі проведення тематичних тижнів, адже навчання відбувається через активну діяльність, дослідження, проекти, дидактичні ігри та практичні завдання, що стимулює учнів до виконання завдань та краще засвоєння матеріалу.

Відповідно до теми дослідження важливо більш ґрунтовно висвітлити питання *щодо тематичних тижнів*. *Тематичні тижні* набули актуальності та широко застосовуються в сучасній початковій школі (особливо в контексті НУШ) як спосіб інтегрувати навчання, формувати компетентності здобувачів початкової освіти та підвищувати мотивацію учнів.

Тематичний тиждень – це інтегрована форма організації навчання, за якої освітній процес об'єднано однією спільною темою впродовж 5–7 днів. Усі

види діяльності – навчальні заняття, дослідження, домашні завдання спрямовано на глибше розуміння певного явища або проблеми.

У контексті дослідження варто висвітлити *переваги цієї форми навчання*. Так, застосування тематичних тижнів в межах освітнього процесу початкової школи сприяє: реалізації компетентнісного підходу НУШ; розвитку предметних та міжпредметних компетентностей; формуванню дослідницьких умінь; розвитку творчості, досвіду активної діяльності; створенню позитивного емоційної атмосфери навчання.

Етапи впровадження тематичного навчання через організацію тематичних тижнів

1. *Вибір теми (обирає вчитель або пропонують учні)*. Тема повинна бути близькою та зрозумілою дітям молодшого шкільного віку, викликати природний інтерес, відповідати проблемам та викликам сучасності. У межах нашого дослідження актуальними видаються такі теми мовного спрямування: «Українці, звідки ми і наша мова?», «Мова в рекламі, піснях, мультфільмах», «Дослідження імен: як мене звати і що це означає», «Мандруємо частинами мови» тощо.

2. *Планування*. Вчитель визначає обов'язкові результати навчання, які має бути досягнуто в межах цієї теми; планує обсяг матеріалу, який потрібно опрацювати з цієї теми в межах різних предметів; визначає різноманітні види діяльності, комплекс вправ та завдань відповідно до кожного предмету.

3. *Реалізація*. Протягом дня та надалі й тижня роботу на уроках об'єднано навколо спільної теми. Це може бути читання тематичних текстів про мову, її походження, історичні етапи розвитку, розв'язання математичних задач, пов'язаних із мовною тематикою, творчі завдання (малювання, ліплення), досліди тощо.

4. *Використання інтелект-карт*. Ефективним інструментом для планування та візуалізації зв'язків між підтемами та предметами є створення інтелект-карт тематичного тижня.

5. *Оцінювання.* Оцінювання відбувається не лише за кінцевим результатом, а й у процесі роботи. До уваги береться активність дітей, співпраця та здатність застосовувати знання на практиці.

Для ефективного проведення тематичних тижнів у межах освітнього процесу початкової школи варто чітко окреслити *вимоги до проведення тематичних тижнів*. У цьому контексті важливо розподілити вимоги на певні групи. *По-перше*, важливо висвітлити *комплекс дидактичних вимог*:

- відповідність Державному стандарту початкової освіти та освітній програмі [13];
- компетентнісний характер завдань: робота в межах тематичних тижнів повинна бути здебільшого спрямована на уміння застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- інтегрованість змісту: поєднання мовної, математичної, природничої, соціальної, мистецької та інших галузей.
- відповідність завдань віковим особливостям та рівню розвитку молодших школярів;
- застосування діяльнісного підходу: акцент на дослідницьких, творчих, проєктних формах роботи; застосування дидактичних ігор; квестів тощо;
- диференціація та індивідуалізація в межах проведення тематичних тижнів: врахування інтересів молодших школярів, їхніх уподобань, темпу роботи, здібностей.

По-друге, для не менш важливим є *комплекс організаційних вимог*:

- визначити тривалість тематичного тижня – здебільшого 5 навчальних днів, але можливі скорочені варіанти чи навпаки продовжено (до 7 днів);
- чітке планування тематичного тижня: визначення мети, завдань, очікуваних результатів, переліку заходів, видів робіт, завдань;
- гнучкість структури: кожен день має свою мікротему та види діяльності;
- координація роботи педагогів (особливо якщо в класі є кілька вчителів або асистент учителя);

- залучення батьків та громади (за потреби): майстер-класи, презентації, екскурсії.

По-третє, потрібно також враховувати *психолого-педагогічні вимоги*:

- забезпечити умови щодо розвитку комунікативної, мовної та соціальної взаємодії: робота в групах, парах, командах;
- підтримувати самостійність та відповідальність учнів;
- дібрати творчі завдання, проєкти, дидактичні ігри, які сприяють формуванню позитивної мотивації молодших школярі щодо вивчення мови та мовних питань;
- фрагментарно створювати ситуації успіху для всіх дітей класу;
- намагатися створювати позитивну атмосферу в процесі проведення тематичних тижнів: доброзичливий емоційний клімат, підтримка ініціативи.

Методичні рекомендації щодо організації тематичних тижнів

1. На етапі підготовки варто обрати тему з мовної тематики (особливо це актуально До дня української писемності та мови (жовтень) або До дня рідної мови (лютий). Однак вибір теми повинен відповідати запитам та інтересам учнів, їхнім уподобанням, віковим особливостям та віддзеркалювати мовні проблеми, які є актуальними в сучасному суспільстві.
2. На етапі підготовки важливими є чітко окреслити мету та завдання тематичного тижня (освітні, розвивальні, виховні).
3. Відповідно до змісту теми, вікових особливостей визначити форми роботи, педагогічні техноргії, методи проведення, прийоми та засоби. Зокрема, це можуть бути: мовні квести, інтегровані уроки (українська мова з математикою, українська мова, математика, «Я досліджую світ» тощо), дослідницькі проєкти («Досліди походження української мови», «Досліди походження свого імені», «Досліди походження назви свого міста» тощо, творчі майстерні, використання настільних ігор рольові ігри, STEAM-активності тощо.

4. Підготувати дидактичні матеріали: картки, плакати, схеми, презентації, станції, аудіоматеріали, відеоматеріали.
5. Оформлення інформаційного простору згідно з мовною темою (куточок тижня, стіна слів, стенди, маршрутні листи тощо).
6. Важливими є *рекомендації щодо початкового етапу проведення*. Варто організувати поступове та поетапне занурення дітей в тему. Це може відбуватися через ранкові зустрічі, відеовступи, інтерактивні бесіди тощо.
7. У межах тематично тижня *варто визначати мікротеми*. Кожен день – окрема мікротема (наприклад, для тижня мови: «Слово», «Речення», «Текст», «Культура мовлення», «Свято мови»).
8. У процесі проведення тематичного тижні дієвим є *комбінування діяльності, педагогічних технологій, завдань*: досліди та експерименти, робота з інформаційними джерелами, творчі завдання, виконання міні-проектів, дидактичні ігри тощо.
9. Значно урізноманітнить проведення тематичних тижнів, надасть позитивної мотивації застосування цифрових інструментів (за потреби): інтерактивні картки, онлайн-завдання, онлайн-квести тощо.
10. Ефективними в процесі проведення тематичних тижнів мовного спрямування є різні форми організації освітньої діяльності молодших школярів та їхня комбінація: фронтальна робота, групова робота парна робота, індивідуальні завдання.
11. Упродовж проведення тематичного тижня необхідно відстежувати активність дітей, рівень їхньої мотивації, намагатися залучати всіх дітей класу до різних видів роботи.
12. *Рекомендації щодо підбиття підсумків*. На завершальному етапі важливим видається проведення підсумкового заходу. Зокрема, це можуть бути: захист проєктів, презентації учнівських робіт, тематичний ярмарок, свято, квест, вікторина тощо.

13. Важливим етапом проведення тематичного тижня є *рефлексія*. Тут ефективним буде застосування інтерактивних методів, як-от: «Мікрофон», «Світлофор», «Незакінчене речення», «Дерево вражень».

14. На завершальному етапі також важливим є *аналіз результатів учителем*. Аналіз результатів передбачає дві складові. Результати, які варто висвітлити учням, та результати, які потрібно визначити педагогові для подальшої роботи. Наприклад: чи досягнуто мету, завдання; які компетентності сформовано; на що саме необхідно звернути увагу наступного разу, що вдосконалити; які є недоліки та прогалини; що навпаки вдалося краще за все.

Таким чином, тематичні тижні є ефективною формою організації освітнього процесу в початковій школі, яка відповідає вимогам сучасної педагогіки та концепції Нової української школи. Варто наголосити, що правильно організовані тижні забезпечують глибоке занурення в мовну тему, сприяють розвитку мовної та комунікативної компетентностей, підвищують інтерес до вивчення рідної мови й формують позитивний досвід спільної діяльності. Також тематичні тижні є однією з основних форм реалізації міжпредметної інтеграції, де зміст та мета предметів поєднуються найповніше. Загалом така модель навчання сприяє насамперед встановленню зв'язків між навчальними дисциплінами; формуванню цілісного уявлення про мову; допомагає зробити процес навчання більш цілісним, цікавим та значущим для дитини; сприяє розвитку критичного мислення учнів, зокрема вчать встановлювати зв'язки між мовою та суспільством, мовою та людиною, аналізувати інформацію та критично оцінювати її усвідомлювати значення мови для подальшого розвитку та становлення людини та держави.

1.3. Компоненти, рівні, показники та критерії мовної освіти молодших школярів

У контексті нашої наукової розвідки видається актуальним висвітлити *складові мовної освіти*. Структура мовної освіти передбачає **чотири компоненти**: *мовленнєвий компонент, мовний компонент, соціокультурний компонент, діяльнісний компонент*. Ці компоненти є взаємопов'язаними, причому кожен із яких виконує власну функцію у формуванні мовної компетентності та мовленнєвого розвитку учнів. Їхня інтеграція забезпечує системність та цілісність мовної підготовки молодших школярів відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти та Концепції Нової української школи.

Мовленнєвий компонент спрямовано на формування усного та писемного мовлення, а саме: розвиток аудіювання (уміння слухати та розуміти висловлення інших); формування навичок говоріння (усне висловлювання, діалогічне й монологічне мовлення); розвиток читання (техніка читання, розуміння тексту); розвиток писемного мовлення (письмо, складання текстів різних типів та стилів). Мовленнєвий компонент забезпечує здатність учня логічно, змістовно, обґрунтовано та доречно використовувати мову в різних комунікативних ситуаціях.

Мовний компонент передбачає систему знань про мову як суспільне явище та її структуру. Мета цього компонента – сформувати в учнів базові лінгвістичні знання в межах початкової освіти з основних розділів сучасної української мови (фонетики, орфоєпії, акцентології, графіки, лексикології, лексикографії, фразеології, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису, орфографії та пунктуації).

Соціокультурний компонент спрямовано на формування культурної, громадянської та моральної компетентностей через мову. Він передбачає: ознайомлення з українськими традиціями, звичаями, культурними явищами; формування національної ідентичності засобами мови, ціннісних орієнтирів, патріотичних почуттів; розвиток уміння спілкуватися відповідно до соціальних норм та етикету; ознайомлення з різними видами культурного дискурсу (дитяча

література, фольклор, медіатексти). Соціокультурний компонент допомагає дитині орієнтуватися в соціумі, засвоювати морально-етичні норми та використовувати мову як засіб інтеграції в суспільство.

Діяльнісний компонент віддзеркалює сучасну педагогічну вимогу – навчання через діяльність; забезпечує активне залучення учнів до процесу спілкування та формування життєвих компетентностей. Ця складова передбачає: застосування різних видів мовленнєвої діяльності на практиці; формування умінь співпрацювати, взаємодіяти в парах, групах тощо; розвиток уміння виконувати творчі, дослідницькі, проєктні завдання; застосування інтерактивних методів, ігрових і ситуаційних вправ; розвиток критичного мислення через роботу з інформацією.

Критерії формування мовної освіти молодших школярів розуміємо як ознаки відповідного рівня мовних знань учнів початкової школи: комплекс знань щодо походження мови, певних етапів її розвитку; комплекс знань з основних мовних розділів; знання норм сучасної української літературної мови; здатність застосовувати знання на практиці; рівень мотивації до вивчення мови.

Таким чином, для вивчення особливостей формування мовної освіти молодших школярів визначаємо **такі критерії**: *когнітивний, мотиваційний, діяльнісний*. У цьому контексті варто висвітлити **показники до зазначених критеріїв**. Критерії визначено відповідно до таких параметрів: рівень сформованості мовної компетентності; рівень сформованість комунікативної компетентності, рівень сформованості соціокультурної компетентності учнів початкової школи, рівень мотивації щодо вивчення рідної мови.

Таблиця 1.1

Критерії та показники рівня мовної освіти молодших школярів

Критерії	Показники
----------	-----------

Когнітивний	<ul style="list-style-type: none"> - наявність відповідного рівня знань про мову (походження мови, певні історичні етапи розвитку тощо); - знання мовного матеріалу з орфоєпії, акцентології, лексики, граматики, орфографії та пунктуації; - знання стилістичних норм української літературної мови; - знання української фразеології; - <u>обсяг знань з лексикографії (словники)</u>
Мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> - здатність виявляти позитивне ставлення до вивчення мови; - здатність усвідомлювати роль мови для ефективної комунікації в освітньому й життєвому середовищі; - здатність самостійно розширювати обсяг знань з мови
Діяльнісний	<ul style="list-style-type: none"> - здатність дотримуватися мовних норм на рівні усного та писемного мовлення; - здатність застосовувати знання про мову в освітньому процесі та в житті; - здатність спілкуватися рідною мовою в освітній діяльності та поза межами уроків; - здатність застосовувати у мовній практиці фразеологічне багатство рідної мови - здатність використовувати лексикографічні джерела

Критерії, які було визначено, дозволяють нам окреслити чотири рівні мовної освіти молодших школярів.

Високий рівень. Учні цього рівня мають певний обсяг знань про походження мови, етапи її розвитку; виявляють зацікавленість щодо розвитку мови на сучасному етапі та змін, які відбуваються в мові; розуміють важливість мови щодо подальшого розвитку. Вони на високому рівні знають теоретичний матеріал з відповідних розділів української мови (фонетики, орфоєпії,

акцентології, орфографії, графіки, лексикології, морфеміки, граматики та пунктуації) та здатні успішно використовувати його при виконанні практичних завдань, проєктів, у межах відповідних досліджень.

Також учні з високим рівнем володіють стилістичними нормами української літературної мови; знають українські фразеологізми та застосовують їх на рівні усного та писемного мовлення; застосовують у межах навчального процесу словники, можуть з ними ефективно працювати. Такі учні є активними в спілкуванні. Словниковий запас школярів цього рівня відповідає вимогам програми та їхньому віку. Вони вміють слухати, аналізувати інформацію лінгвістичного характеру, критично її оцінювати, робити висновки.

Достатній рівень. Учні цього рівня мають певний обсяг знань про мову, володіють інформацією щодо етапів, періодів її становлення та розвитку; виявляють зацікавленість щодо сучасних досліджень та інформації лінгвістичного спрямування; однак не в повній мірі розуміють роль мови для ефективної комунікації в освітньому й життєвому середовищі. Учні з достатнім рівнем можуть висловити власну думку, проте не в повній мірі надати аргументи, не досить впевнено відстоюють особисту позицію. Вони досить ґрунтовно знають теоретичний матеріал з відповідних розділів української мови, однак можуть допускати незначні помилки в межах застосування цього матеріалу на практиці, зокрема в процесі виконання тестування, практичних завдань тощо. Такі учні володіють нормами сучасної української літературної мови, проте можуть допускати помилки в процесі спілкування; незначно порушувати норми культури мовлення. Словниковий запас школярів цього рівня здебільшого відповідає вимогам освітньої програми. Вони здатні до аналізу інформації, можуть осмислювати її критично.

Середній рівень. В учнів такого рівня є певний обсяг знань про мову, однак мають значні прогалини щодо теоретичного матеріалу з основних розділів української мови. Однак такі учні здатні відтворити основний матеріал. У них частково сформовано вміння відтворювати теоретичний

матеріал при виконанні вправ, практичних завдань. Їхній словниковий запас потребує значного розширення та активізації. Вони здебільшого можуть виконати завдання за зразком. Вони здатні висловлювати власні думки за незначною допомогою вчителя, однак при цьому можуть співпрацювати з іншими дітьми. Досить часто порушують норми сучасної української літературної мови на рівні усного та писемного мовлення. Виявляють незначний інтерес до вивчення мови, сучасних процесів та змін, які відбуваються на рівні мови. Вони сприймають інформацію про мову, її роль у житті людини та суспільства, однак не в повній мірі здатні до її аналізу.

Початковий рівень. Учень має загальні уявлення про мову, її походження, особливості, структуру, норми. У таких школярів активний словниковий запас є недостатнім відповідно до їхніх вікових особливостей та освітньої програми. У них не сформовано вміння сприймати інформацію, аналізувати її, критично осмислювати та робити відповідні висновки. Такі учні постійно потребують допомоги вчителя щодо виконання практичних завдань, проведення мовних досліджень, виконання тестів. Вони виконують мовні завдання здебільшого за зразком і з додатковими поясненнями. Допускають значну кількість помилок на рівні усного та писемного мовлення. Здебільшого не дотримуються норм сучасної української мови. Переважно не виявляють зацікавленість до вивчення мови, здатність самостійно розширювати обсяг знань з лінгвістики.

Таким чином, на основі визначених компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості *ми плануємо провести педагогічне дослідження з метою встановлення фактичного рівня мовної освіти учнів початкової школи та дослідити чи позначається проведення тематичних тижнів мовної тематики на рівні мовної освіти молодших школярів.*

Висновки до розділу I

У першому розділі наукової розвідки висвітлено питання мовної освіти молодших школярів. У межах нашого дослідження *поняття «мовна освіта»*

розуміємо як цілеспрямований освітній процес у межах якого відбувається: формування здатності ефективно користуватися мовою в різних ситуаціях спілкування; оволодіння комплексом знань щодо походження мови, історичних етапів її розвитку, основних розділів сучасної української мови (на рівні програми початкової школи); формування мотивації до вивчення рідної мови.

У результаті аналізу державних документів, науково-методичної літератури, інших інформаційних джерел висвітлено низку *основних проблем мовної освіти в сучасній початковій школі* серед яких: різний рівень мовної освіти учнів (на момент 1-го класу), труднощі на рівні орфографії та граматики, частина педагогів надалі вдається до застарілих технологій, вплив гаджетів та інші.

У процесі дослідження висвітлено *мету* (насамперед сформувати в здобувачів початкової освіти мовну компетентність), *завдання* (сформувати комунікативну компетентність учнів; закласти основи мовних знань; сприяти формуванню позитивної мотивації до вивчення мови; розвивати мовну особистість школярів) та *принципи* мовної освіти здобувачів початкової школи (принцип комунікативної спрямованості, принцип інтеграції, принцип опори на мовно-культурний досвід та інші).

У контексті теми наукової розвідки досліджено питання щодо *тематичного навчання* здобувачів початкової школи. З'ясовано, що *тематичне навчання* – це інтеграція знань з різних предметів навколо певної теми. Варто наголосити, що в Україні впроваджено різні моделі тематичного навчання: тематичний день, тематичний тиждень, тематичний блок. Так, *тематичний тиждень* – це аналіз, обговорення та робота навколо певної теми, яка відбувається протягом одного тижня.

Для розв'язання досліджуваного питання щодо формування мовної освіти учнів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів було визначено *компоненти мовної освіти*: мовленнєвий компонент, мовний компонент, соціокультурний компонент, діяльнісний компонент.

На основі проведеного аналізу для подальшого наукового експерименту щодо вивчення стану сформованості мовної освіти визначено відповідні *критерії*: (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний) та відповідні *показники*. Наявність певних показників за кожним критерієм дала можливість визначити такі рівні: початковий, середній, достатній, високий.

Таким чином, теоретичний аналіз змісту науково-методичної літератури з цієї проблеми є необхідною підставою для подальшого емпіричного дослідження особливостей формування мовної освіти молодших школярів в процесі проведення тематичних тижнів.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОВНОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ ТЕМАТИЧНИХ ТИЖНІВ

2.1. Характеристика змісту, специфіки проведення й результатів констатувального експерименту

Дослідження питання мовної освіти молодших школярів зумовлена низкою важливих суспільних, культурних, освітніх та психологічних чинників. У молодшому шкільному віці закладаються базові мовні знання та навички. Саме від якості засвоєння мови залежить подальша успішність дитини в усіх навчальних предметах. Молодший шкільний вік – це етап, у межах якого закладаються основи мовної грамотності, мовного етикету, мовних уподобань на все життя. Саме в цей період найефективніше формуються мовні навички, комунікативна культура, здатність до висловлення думки. У сучасному світі постає потреба розвитку критичного та медіамовлення. Уже в початковій школі діти варто формувати здатність розуміти інформацію, правильно будувати висловлювання, аналізувати тексти. Саме мовна освіта відіграє в цьому ключову роль. У цьому контексті видається актуальним дослідження ефективних форм, технологій та методів формування мовної освіти. Нова українська школа передбачає компетентнісний підхід, інтегроване навчання, діяльнісні методи. Це вимагає науково обґрунтованого оновлення змісту та методів мовної освіти для дітей молодшого шкільного віку.

У межах нашого дослідження видається актуальним дослідити рівень мовної освіти молодших школярів у межах освітнього процесу початкової школи та з'ясувати ефективність проведення тематичних тижнів (лінгвістичного спрямування) щодо формування мовної освіти учнів початкової школи.

Дослідження проведено на базі Миколаївської гімназії № 7 Миколаївської міської ради Миколаївської області (номер у системі: 8641). Загальна кількість

учасників педагогічного експерименту в контрольних та експериментальних групах становила 50 осіб.

Термін проведення: з лютого по травень 2025 року. На цьому етапі було визначено експериментальну (ЕГ) та контрольну групи (КГ) учнів: до ЕГ увійшло 25 учнів (3–ті класи), до КГ – 25 учнів (3–ті класи).

Відповідно до логіки наукового дослідження нами було проведено *констатувальний етап педагогічного експерименту. Мета констатувального етапу:* дослідити фактичний стан та визначити рівні мовної освіти учнів початкової школи за основними компонентами мовної компетентності: мовною (знання мовних норм: фонетичних, лексичних, граматичних), мовленнєвою (усне й писемне мовлення), комунікативною (уміння висловлювати думку, розуміти текст, будувати діалог).

У межах цього етапу було визначено *наступні завдання:*

1. Провести діагностику рівня сформованості основних мовних умінь.
2. Виявити типові помилки та труднощі у мовній та мовленнєвій діяльності учнів.
3. Встановити індивідуальні та вікові відмінності щодо розвитку мовної компетентності.
4. Порівняти фактичний стан мовної освіти з вимогами НУШ та Державного стандарту початкової освіти.

У межах діагностики *досліджено такі складові мовної компетентності учнів початкової школи:* певний обсяг знань щодо походження української мови, етапів її розвитку; розуміння сучасних змін, які відбуваються в мові (введення нового правопису); рівень володіння орфоепічними, акцентологічними, лексичними, та граматичними нормами; здатність користуватися лексикографічними джерелами, здатність сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати інформацію з питань мови та мовознавства; використовувати її в процесі навчання та спілкування; вміння критично осмислити та обирати потрібну інформацію з тієї, яку було почуто;

здатність до активного, самостійного отримання та осмислення нових знань з питань лінгвістики, тих процесів, що відбуваються в мові; здатність усвідомлювати значення рідної мови для ефективного спілкування та культурного самовираження; готовність вживати українську мову як рідну у межах комунікації.

Таблиця 2.1

**Діагностичний інструментарій для визначення рівня мовної освіти
молодших школярів**

Критерії визначення рівня мовної освіти учнів початкової школи	Методика діагностування
Когнітивний	<p><i>Тест (12 завдань);</i> передбачає три варіанти відповідей (<i>додаток 1</i>)</p> <p><i>Мета:</i> перевірити рівень знань з орфоєпії, акцентології, лексики та граматики української мови; знання фразеології української мови</p>
Мотиваційний	<p><i>I. Анкетування</i></p> <p>1. Як тобі уроки української мови? (передбачено три варіанти відповідей: дуже подобається / нормально / не подобається)</p> <p>2. Що саме тобі найбільше подобається на уроках української мови?</p> <p>3. Чи хочеш ти дізнаватися більше про українську мову?</p> <p>4. Що є найважчим у вивченні мови?</p> <p>5. Якою мовою спілкуєшся вдома?</p> <p>6. Чи читаєш українські книжки? (варіанти відповідей: читаю тільки українською/ ні, не читаю/ іноді читаю)</p> <p>7. Чи дивишся мультфільми, фільми українською мовою? (варіанти відповідей: так/іноді дивлюся/ не дивлюся)</p> <p><i>II. Опитування:</i></p> <p>1. Чи хотів би дізнатися більше про нашу мову? Що саме?</p>

	<p>2. Чи відомо тобі щось про зміни, які відбулися в українському правописі? Які саме?</p> <p>3. Як думаєш, навіщо потрібно знати мову?</p>
Діяльнісний	<p><i>1.Робота з інформацією (додаток 2)</i> <i>Мета:</i> дослідити здатність відтворити зміст прослуханого власними словами; вміння визначити тему, мету інформації, яку було отримано; вміння критично осмислити та обрати потрібну інформацію з тієї, яку було почуто. <i>Типи завдань:</i> Робота з текстом «Мова – душа народу»: визначити тему та ідею тексту; надати відповіді на запитання (5 завдань до тексту).</p> <p><i>2.Створення проєктів</i> («Моя рідна мова – українська», «Українська – на часі»), які передбачають комплекс завдань з мови: дослідження питань походження мови, історичних етапів розвитку; здатність застосовувати фразеологізми в мовній практиці, здатність застосовувати словники для виконання завдань проєкту.</p>

Діагностику рівня мовної освіти учнів початкових класів проведено комплексно відповідно до критеріїв та показників, які було визначено в межах дослідження.

Таблиця 2.2

Критерії та показники рівня мовної освіти учнів початкової школи

Критерії	Показники
Когнітивний	<ul style="list-style-type: none"> -наявність відповідного рівня мовних знань (походження мови, певні історичні етапи розвитку тощо); -знання орфоепічних, лексичних, граматичних та стилістичних норм української літературної мови; - української фразеології; - обсяг знань з лексикографії (словники)
Мотиваційний	<ul style="list-style-type: none"> - здатність виявляти позитивне ставлення до вивчення мови;

	-здатність усвідомлювати роль мови для ефективної комунікації в освітньому й життєвому середовищі; -здатність самостійно розширювати обсяг знань з мови
Діяльнісний	- здатність дотримуватися мовних норм на рівні усного та писемного мовлення; - здатність застосовувати знання про мову в освітньому процесі та в житті; - здатність спілкуватися рідною мовою в освітній діяльності та поза межами уроків; - здатність застосовувати у мовній практиці фразеологічне багатство рідної мови - здатність використовувати лексикографічні джерела

Дослідження *стану сформованості когнітивного компонента* учнів початкової школи було здійснено за методом тестування. Тест містив 12 питань та передбачав три варіанти відповіді до певного питання. Кожне питання оцінено в 1 бал. Результати, які було отримано, зафіксовано та оброблено. На підставі статистичної обробки даних складено таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

**Стан сформованості когнітивного компонента
здобувачів початкової освіти ЕГ та КГ**

Рівень теоретичних знань	Констатувальний етап			
	ЕГ		КГ	
	Кількіст ь	%	Кількіст ь	%
Початковий (0 б. – 3 б.)	4	16 %	3	12 %
Середній (4 б. – 6 б.)	10	40 %	11	44 %
Достатній (7 б. – 9 б.)	9	36 %	8	32 %
Високий (10 б. – 12 б.)	2	8 %	3	12 %

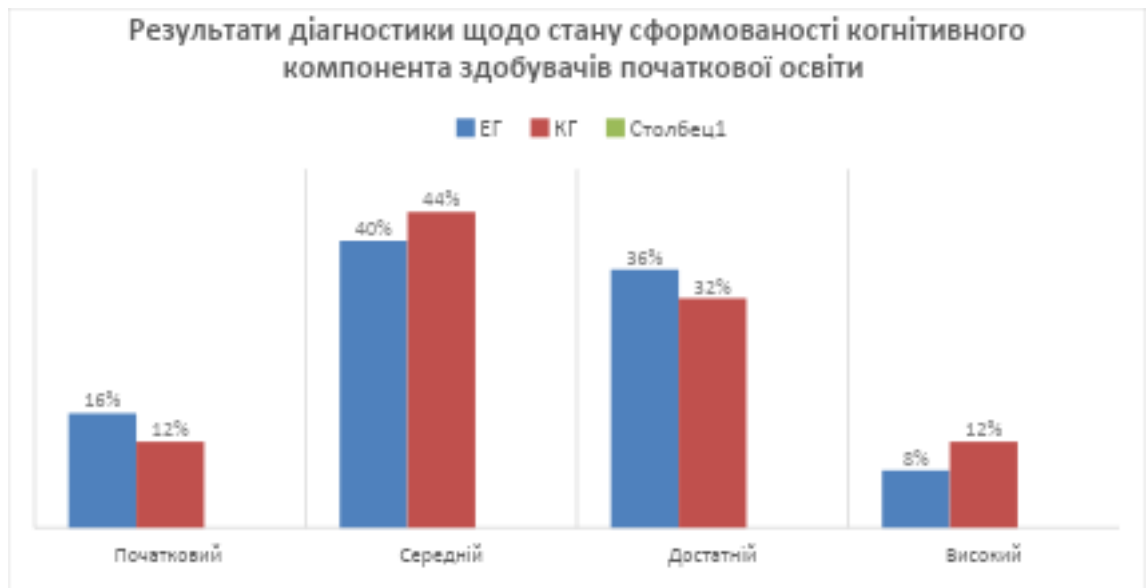

Рис. 2.1

Результати дослідження *сформованості когнітивного компонента* учнів початкової школи засвідчують, що маємо значний відсоток школярів із початковим та середнім рівнем знань щодо матеріалу з основних розділів сучасної української літературної мови. Так, початковий рівень (0–3 б.) – EG: 4 учні (16 %); KG: 3 учні (12 %). Кількість учнів із низьким рівнем знань у двох групах приблизно однакова, однак в EG на 4 % більше. Це свідчить про те, що групи на цьому етапі експерименту не мають суттєвих відмінностей. Учні, які виявили середній рівень (4–6 б.): EG – 10 учнів (40 %); KG – 11 учнів (44 %). Тут варто наголосити, що значний відсоток в обох групах становлять учні саме із цим рівнем (різниця між групами – 4 %). У результаті дослідження когнітивного компонента маємо наступні показники щодо дітей, які виявили достатній рівень (7–9 б.): EG – 9 учнів (36 %); KG – 8 учнів (32 %). З'ясовано, що кількість учнів EG з достатнім рівнем (+4 %) перевищує показники KG, однак різниця також є незначною.

У межах дослідження виявлено незначний відсоток дітей із високим рівнем (10–12 б.): EG – 2 учні (8 %); KG – 3 учні (12 %). Варто наголосити, що зафіксовано також незначні відмінності між показниками у двох групах (KG на 4 % більше учнів з високими показниками).

Отже, на констатувальному етапі було виявлено, що рівень сформованості когнітивного компонента здобувачів початкової освіти в експериментальній та контрольній групах суттєво не відрізняється. У структурі рівнів домінує середній (ЕГ – 40 %, КГ – 44 %); значна кількість дітей з обох груп демонструють достатній рівень (ЕГ – 36 %, КГ – 32 %). Відсоток учнів із високим та початковим рівнями є незначним та приблизно однаковим в обох групах.

Таким чином, відмінності між ЕГ та КГ перебувають у межах 4 %, що є статистично незначущим для шкільної вибірки. За результатами дослідження можемо дійти висновку, що на констатувальному етапі експериментальна та контрольна групи є однорідними за рівнем сформованості когнітивного компонента. *Це дає підстави для коректного порівняння цих груп у процесі формувального етапу дослідження.*

У межах дослідження **стану сформованості мотиваційного компонента** було проведено *анкетування та опитування* учнів початкової школи.

Мета цього етапу: визначити особливості, рівень та провідні чинники мотивації учнів початкової школи щодо вивчення рідної мови.

За результатами дослідження респондентів розподілено за трьома рівнями: високим, середнім та низьким. *Високий рівень* – учень демонструє: стійкий інтерес до рідної мови та мовленнєвої діяльності; позитивне емоційне ставлення до уроків; прагнення виконувати додаткові завдання, читати, дізнаватися нове; внутрішню (пізнавальну) мотивацію: вчиться «тому, що цікаво»; високий рівень самостійності та відповідальності у мовних завданнях; використання української мови у повсякденному спілкуванні. *Середній рівень* – учень здебільшого позитивно ставиться до вивчення рідної мови, але інтерес нестійкий; не завжди спілкуються українською поза межами уроків; не в повній мірі усвідомлюють роль мови для подальшого розвитку; іноді читають книжки українською мовою. *Низький рівень* – учні

демонструють: байдужість або негативне ставлення до уроків рідної мови; низьку активність, небажання виконувати завдання мовного характеру; здебільшого не читають книжок українською (поза межами шкільної програми; не виявляють бажання дізнатися більше інформації про мову; не усвідомлюють значення мови для подальшого життя та розвитку.

Таблиця 2.4

**Стан сформованості мотиваційного компонента
здобувачів початкової освіти ЕГ та КГ**

Рівні	Констатувальний етап			
	ЕГ		КГ	
	Кількіст ь	%	Кількіст ь	%
Низький	8	32 %	7	28 %
Середній	11	44 %	14	56 %
Високий	6	24 %	4	16 %

Рис.2.2

Проведений аналіз свідчить, що на початку дослідження рівень сформованості мотиваційного компонента в обох групах є *загалом середнім*. Так, в ЕГ *низький рівень мотивації* мають 32 % учнів, що дещо більше, ніж у КГ (28 %). Це дає підстави стверджувати про наявність у частини дітей недостатнього інтересу до вивчення рідної мови, нестійких навчальних мотивів та потреби у додатковій педагогічній підтримці.

Найбільший відсоток учнів обох груп продемонстрували саме *середній рівень*: ЕГ – 44 %, КГ – 56 %. Такі результати вказують на переважання змішаної (внутрішньої та зовнішньої) мотивації та потенціал щодо подальшого розвитку позитивного ставлення до вивчення мови, та в подальшому формування мовної компетентності.

Високий рівень мотивації виявлено у 24 % учнів ЕГ та 16 % учнів КГ. В ЕГ цей показник вищий, що може свідчити про дещо кращий початковий потенціал до подальшого розвитку мотиваційного компонента.

На констатувальному етапі обидві групи мають співставний початковий рівень сформованості мотиваційного компонента, однак експериментальна група демонструє дещо вищу кількість учнів з високим рівнем мотивації та незначно більший відсоток з низьким рівнем. Загальна структура рівнів є достатньо подібною, що дозволяє вважати групи коректно дібраними для подальшої експериментальної роботи.

У цьому контексті важливою видається цілеспрямована робота щодо підвищення рівня мотивації до вивчення рідної мови. У межах нашого дослідження актуальним видається посилити ефективність тематичних тижнів мовною тематикою та заходами, які передбачають завдання, проєкти, вправи тощо лінгвістичного спрямування.

У межах дослідження **стану сформованості діяльнісного компонента** учням початкової школи було запропоновано два типи завдань: робота з текстом «Мова – душа народу» та створення проєктів («Моя рідна мова – українська», «Українська – на часі»). Кожен вид завдань оцінено в 12 балів.

Комплекс завдань було спрямовано на те, щоб дослідити, здатність учнів активно, свідомо та творчо діяти в процесі вивчення рідної мови, а також виявити рівень сформованості: пізнавальної активності, уміння застосовувати на практиці мовні та мовленнєві навички.

Таблиця 2.5

**Стан сформованості діяльнісного компонента
здобувачів початкової освіти ЕГ та КГ**

Рівні	Констатувальний етап Робота з текстом			
	ЕГ		КГ	
	Кількіст ь	%	Кількіст ь	%
Початковий (0 б. – 3 б.)	5	20 %	7	28 %
Середній (4 б. – 6 б.)	7	28 %	6	24 %
Достатній (7 б. – 9 б.)	9	36 %	10	40 %
Високий (10 б. – 12 б.)	4	16 %	2	8 %

У результаті аналізу з'ясовуємо, що в ЕГ початковий рівень мають 20 % учнів, однак у КГ цей відсоток є вищим – 28 %. Це свідчить про те, що в контрольній групі дещо більше учнів мають труднощі з роботою з текстом, зокрема: вмінням визначати тему та ідею тексту, логічною побудовою відповіді, аргументацією та виконанням інших завдань.

Середні результати демонструють 28 % учнів ЕГ та 24 % учнів КГ. У ЕГ цей показник дещо вищий, що вказує на кращий розвиток умінь. Однак варто наголосити, що в обох групах, викликали труднощі завдання, які передбачали вміння визначити ідею, висловити власне ставлення до прочитаного.

Найбільша кількість учнів обох груп має саме достатній рівень: ЕГ – 36 %, КГ – 40 %. Ці учні вміють аналізувати текст, здебільшого самостійно

формулюють висновки та демонструють достатню активність у навчальній діяльності.

В ЕГ високий рівень мають 16 % учнів, у КГ – 8 %. Це свідчить про те, що в експериментальній групі дещо більше учнів володіють розвиненими вміннями текстового аналізу, демонструють високу навчальну активність, здатність до узагальнення, аргументації та творчого підходу.

Порівняння результатів двох груп дозволяє стверджувати, що загальна структура рівнів є подібною, однак експериментальна група має трохи вищі показники на середньому та високому рівнях, водночас як у контрольній групі переважає початковий рівень.

Отже, на констатувальному етапі дослідження ЕГ демонструє більш високий рівень навичок діяльнісного характеру в процесі роботи з текстом, проте суттєвих відмінностей між групами немає. Це дозволяє вважати вибірку коректною для подальшої експериментальної роботи.

Аналіз емпіричних даних дозволив розподілити учасників експерименту за чотирма рівнями успішності учнів початкової школи та висвітлити інформацію в межах діаграми (рис. 2.2).

Рис. 2.3

На наступному етапі було досліджено здатність учнів створювати проекти. У межах виконання проектів дітям запропоновано роботу над двома проектами: «Моя рідна мова – українська», «Українська – на часі».

У межах реалізації *першого проєкта* молодшим школярам запропоновано низку завдань:

1. Дослідити походження української мови. Скласти історичну лінію розвитку української мови (праслов'янська доба, давньоруський період, становлення нової української мови (XIV–XVIII ст.), нова українська літературна мова (XIX ст., Котляревський–Шевченко); XX–XXI століття: нормування, реформи правопису).

У межах цього завдання передбачено роботу в групах. Оформити завдання у вигляді презентації чи плаката.

2. Робота з фразеологізмами. Завдання: створити міні-словничок фразеологізмів (словничок має містити 5 фразеологізмів, 2 з яких створено впродовж останніх 5 років); пояснити значення фразеологізмів, їхнє походження (за можливості); навести приклад речення із кожним.

У межах цього завдання передбачено роботу в групах.

3. Робота із словниками. Завдання:

- а) написати інструкцію «Як правильно шукати слово у словнику»;
- б) робота зі словниками: знайти 2 слова в словнику іншомовних слів та виписати їхнє значення; 2 слова в етимологічному словникові (знайти інформацію про походження).

У межах цього завдання передбачено індивідуальну роботу. Учні самостійно обирають слова із словника.

У процесі реалізації *другого проєкта* здобувачам початкової освіти було запропоновано такі завдання:

1. Підготувати відео про сучасні тренди в українській мові.

У межах цього завдання передбачено роботу в групах: кожну групу (ЕК та КГ розподілено на 5 підгруп), 1 підгрупа готує 1 відео.

2. Знайти інформацію про популяризацію української в медіа та соцмережах. Завдання: створити перелік посилань (3 посилання від кожної групи); проаналізувати інформацію; висловити власну думку.

3. Надати приклади нових слів (неологізмів) які з'явилися в мові: запозичення XXI століття; слова, пов'язані з технологіями, війною, культурою. Пояснити їхні значення.

У межах цього завдання передбачено роботу в групах. Кожній групі потрібно дібрати 5 слів.

Кожний проєкт було оцінено від 1 – 12 балів. У таблиці подано середній бал за два проєкти.

Таблиця 2.6

**Стан сформованості діяльнісного компонента
здобувачів початкової освіти ЕГ та КГ**

Рівні	Констатувальний етап Створення проєктів			
	ЕГ		КГ	
	Кількіст ь	%	Кількіст ь	%
Початковий (0 б. – 3 б.)	4	16 %	5	20 %
Середній (4 б. – 6 б.)	10	40 %	8	32 %
Достатній (7 б. – 9 б.)	7	28 %	8	32 %
Високий (10 б. – 12 б.)	4	16 %	4	16 %

Аналіз розподілу учнів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп за рівнями сформованості умінь свідчить про відносно подібний початковий рівень підготовки обох груп, що є важливою умовою для подальших експериментальних дій.

У результаті діагностики видається можливим розподілити учасників експерименту за чотирма рівнями успішності молодших. Для наочності пропонуємо рис. 2.3.

Рис. 2.4.

У межах дослідження з'ясовано, що *початковий рівень* виявлено в обох групах: у ЕГ – 16 %, у КГ – 20 %. Це вказує на приблизно однакову кількість учнів, які потребують додаткової підтримки щодо формування мовної компетентності.

У межах *середнього рівня* зафіксовано значно більшу кількість молодших школярів: ЕГ – 40 %, КГ – 32 %. Це свідчить про те, що значна кількість дітей все ж виявили здатність працювати в команді, виконувати завдання мовного характеру. Однак у процесі виконання завдань мають труднощі в роботі зі словниками, з фразеологізмами, не виявляють активності у пошуку інформації лінгвістичного спрямування.

Аналіз діагностики засвідчує, що маємо значний відсоток респондентів *із достатнім рівнем*. Варто наголосити, що в обох групах кількість учнів цього рівня суттєво не відрізняється: 28 % у ЕГ і 32 % у КГ. Це підтверджує порівнюваність груп за показниками середнього та достатнього рівнів.

На високому рівні показники збігаються – по 16 % у кожній групі. Це свідчить про однаковий рівень наявності мотивованих та успішних учнів в обох вибірках.

Отже, результати констатувального етапу експерименту доводять, що експериментальна та контрольна групи мають майже однаковий загальний рівень сформованості мовної компетентності, а відмінності між ними є

мінімальними і статистично незначними. Відповідно, групи можна вважати еквівалентними, що забезпечує коректність та надійність подальшого формувального експерименту.

Таким чином, діагностика стану сформованості компонентів мовної освіти учнів початкової школи засвідчує, що освітній процес щодо зазначеного питання потребує *оптимізації педагогічних умов*. Адже отримані результати наукового пошуку висвітлили недостатній рівень мовної освіти учнів початкової школи в контексті сучасних вимог програми та суспільства. Зокрема, зафіксовано значний відсоток учнів, які мають початковий та середній рівні, як в експериментальній, так і в контрольній групах. Відповідно, це питання потребує в подальшому більш ґрунтовного дослідження.

2.2. Педагогічні умови та модель ефективного розвитку мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів

Науково-методичний аналіз зазначеної проблеми, результати констатувального етапу наукової розвідки підтвердили необхідність визначення та обґрунтування *педагогічних умов* ефективного розвитку мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів.

Подальший етап роботи передбачає наступну *мету*: висвітлити зміст поняття «педагогічні умови»; визначити та обґрунтувати педагогічні умови ефективної та ґрунтовної мовної освіти в межах проведення тематичних тижнів у початковій школі.

У результаті аналізу наукових джерел з'ясуємо, що поняття «умова» висвітлюють у декількох значеннях: 1) вимога, пропозиція, яку висувають однією зі сторін у межах певної домовленості угоди, договору; 2) правила, які встановлено в межах певної галузі; 3) наявність певних сприятливих обставин, чинників, які сприяють здійсненню чогось.

Отже, термін «умова» має багатогранний і контекстуально залежний характер, охоплює як нормативні, так і організаційно-функціональні, ситуаційно-обставинні аспекти.

У межах нашого дослідження актуальним видається трактування цього поняття в межах педагогіки. У контексті педагогіки умову розуміють як сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх дій, що впливають на фізичний та психічний розвиток дитини, її поведінку, навчання, виховання.

У межах наукової розвідки розуміємо умову як певний чинник, положення, обставину яка впливає на розвиток якогось процесу або перебіг певної ситуації та на кінцевий результат.

Варто зазначити, що похідним від терміну «умова» є поняття «педагогічні умови». У результаті теоретичного аналізу наукової літератури доходимо висновку, що науковці трактують це поняття неоднозначно: 1) педагогічні умови – це необхідні та достатні обставини, від яких залежить ефективність освітнього процесу; 2) педагогічні умови – сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів, які забезпечують якість та результативність освітнього процесу.

У контексті нашого дослідження, ми розуміємо термін «педагогічні умови» як сукупність освітніх ресурсів, які забезпечують ефективність та результативність процесу формування мовної освіти молодших школярів саме в процесі проведення тематичних тижнів у початковій школі.

Згідно з теоретичними та практичними основами організації освітнього процесу в початковій школі та відповідно до компонентної структури мовної освіти молодших школярів (мовленнєвий компонент, мовний компонент, соціокультурний компонент, діяльнісний компонент) було визначено педагогічні умови ефективної мовної освіти учнів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів.

Перша педагогічна умова передбачає формування мотиваційної орієнтації молодших школярів через розуміння важливості знання рідної мови в сучасному світі.

Обґрунтування першої умови. Формування мотиваційної орієнтації молодших школярів ґрунтується на тому, що в цьому віці закладаються основи світогляду, пізнавальних інтересів та ставлення до навчальної діяльності. Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку внутрішньої мотивації, а отже, важливо створити такі умови, які забезпечать позитивне емоційно-ціннісне сприймання української мови як важливого інструмента пізнання світу та власної ідентичності.

Знання рідної мови в сучасному світі виступає не тільки засобом спілкування, а й ключовим елементом національної самосвідомості, культурної й соціальної ідентифікації. У період молодшого шкільного віку відбувається закладання розуміння значущості мови, її ролі в житті народу, сім'ї, школи. Це сприяє подальшому формуванню позитивного ставлення до вивчення предмета та розвиткові ціннісного мотиву навчання.

Мотиваційна орієнтація учнів значно підсилюється у той період, коли мовне навчання вибудовується в процесі емоційно значущих для дітей ситуацій, у межах яких вони бачать практичну значущість мови в повсякденному житті: у спілкуванні, у навчанні, творчості, ігрових видах діяльності, у прослуховуванні пісень, перегляді мультфільмів, створенні власних висловлювань. Це дозволяє перейти від зовнішньої (вимушеної) мотивації до внутрішньої, яка є більш стійкою та продуктивною.

У цьому контексті важливо наголосити, що сучасний світ, який характеризується глобалізаційними процесами, цифровізацією та інформаційною перенасиченістю, вимагає від школяра розвинених комунікативної та мовної компетентностей. Усвідомлення, що володіння рідною мовою є основою подальшого оволодіння іншими мовами, засобом критичного

мислення та інтелектуального розвитку, створює сприятливі умови для формування позитивного ставлення до її вивчення.

Таким чином, *перша педагогічна умова* – формування мотиваційної орієнтації молодших школярів через розуміння важливості рідної мови є необхідною, *оскільки забезпечує*: розвиток внутрішньої навчальної мотивації; формування емоційно-ціннісного ставлення до української мови; усвідомлення її ролі в особистісному розвитку та культурній ідентичності; підвищення ефективності засвоєння мовних знань та мовленнєвих умінь. Це сприяє тому, що освітній процес є не лише формальним, а й значущим для дитини. Відповідно, *перша педагогічна умова забезпечить формування мотиваційного компонента*, у межах якого передбачено формування ставлення учнів до отримання знань з мови та базових мотивів, які зумовлюють навчально-психологічну активність здобувачів початкової освіти.

Друга педагогічна умова – *відповідний, обґрунтований зміст та структура тематичних тижнів*: використання мовного матеріалу в процесі проведення тематичних тижнів, який відповідає віковим особливостям, інтересам та запитам учнів початкової школи.

Обґрунтування другої умови. Ефективність формування мовної освіти молодших школярів значною мірою залежить від того, наскільки зміст навчання відповідає віковим, психологічним та пізнавальним особливостям дітей. Тематичні тижні як організаційна форма роботи дозволяють поєднати навчальний матеріал, ігрові елементи, міжпредметні зв'язки й творчі завдання, створюючи природне середовище для засвоєння мовних знань. Однак їхня результативність можлива лише за умови грамотного відбору й структурування змісту.

По-перше, тематичні тижні забезпечують *цілісність та системність сприймання мовного матеріалу*. Коли різні види діяльності (мовні ігри, творчі справи, інформація з мовної тематики, інтерактивні завдання) об'єднано спільною темою, дитина краще розуміє сутність мовного явища, легше

встановлює логічні зв'язки та опановує матеріал у більш практичному контексті. Це відповідає природним механізмам розвитку мислення молодших школярів, які тяжіють до наочності й тематичної цілісності.

По-друге, зміст тематичних тижнів має відповідати віковим можливостям дітей, оскільки молодші школярі найефективніше навчаються через емоційно забарвлені, цікаві та значущі для них види діяльності. Методично обґрунтовано підібраний мовний матеріал сприяє активізації інтересу, розвитку уваги, підвищенню активності, залученості до навчального процесу. Відповідність змісту інтересам дітей також стимулює внутрішню мотивацію, що є ключовим чинником успішності навчання на цьому віковому етапі.

По-третє, чітко продумана структура тематичних тижнів дозволяє забезпечити системність та логічну послідовність у формуванні мовної освіти учнів початкової школи. Послідовне ускладнення мовних завдань, планомірне та поступове застосування вправ, проєктів тощо, які передбачають активізацію та поповнення словникового запасу учнів, розвиток орфоепічних, орфографічних, акцентологічних, граматичних навичок, фразеологічної обізнаності та роботу зі словниками – забезпечує глибшу й більш стійку мовну підготовку учнів.

По-четверте, тематичні тижні створюють умови для використання інтегрованих форм навчання, що є актуальним в межах освітнього процесу Нової української школи. Поєднання мовного матеріалу з природознавством, мистецтвом, математикою, музикою чи народознавством збагачує досвід дітей, підсилює практичне застосування мови, робить навчання змістовнішим та цікавим.

Отже, друга педагогічна умова є необхідною, оскільки забезпечує: відповідність змісту навчання віковим особливостям молодших школярів; підвищення інтересу до вивчення рідної мови; цілісність, логічність та системність мовного матеріалу; практичне й інтегроване застосування мови в

освітньому процесі; сприятливі умови для розвитку комунікативних умінь і творчого потенціалу учнів.

Таким чином, *друга педагогічна умова забезпечить формування когнітивного компонента*. Обґрунтований зміст та продумана структура тематичних тижнів є важливою передумовою успіху у формуванні мовної освіти молодших школярів.

Третя педагогічна умова – використання сучасних педагогічних технологій (які є ефективними для формування мовної компетентності) в процесі проведення тематичних тижнів.

Обґрунтування третьої умови. Сучасний освітній простір характеризується переходом від традиційних репродуктивних методів навчання до інноваційних, орієнтованих на активну, змістову та творчу участь учня в освітньому процесі. У цьому контексті використання сучасних педагогічних технологій у процесі проведення тематичних тижнів стає необхідною умовою ефективного формування мовної компетентності молодших школярів.

По-перше, сучасні педагогічні технології забезпечують інтерактивність і високу пізнавальну активність, що відповідає віковим особливостям дітей молодшого шкільного віку. Учні легше засвоюють мовні явища через практичні дії, дидактичні ігри, групові форми роботи, цифрові завдання та творчі вправи. Інтерактивні методи сприяють не лише запам'ятовуванню, а й осмисленню мовного матеріалу, активізують мовлення та мислення дитини.

По-друге, інноваційні технології, такі як технологія розвитку критичного мислення, проєктна діяльність, ігрові технології, технологія інтегрованого навчання, медіаосвітні технології, створюють умови для формування ключових компонентів мовної компетентності: словникового запасу, граматичних навичок, навичок усного та писемного мовлення, комунікативної взаємодії. Кожна з цих технологій поєднує навчальний зміст із діяльністю, яка має практичний і соціальний сенс для дитини.

По-третє, сучасні технології дозволяють максимально адаптувати процес навчання до індивідуальних потреб, темпу та рівня підготовленості кожного учня, що підсилює ефективність тематичних тижнів. Використання цифрових ресурсів, інтерактивних вправ, мультимедійних презентацій і навчальних платформ допомагає учням краще засвоювати мовний матеріал через візуалізацію, аудіовплив та можливість багаторазового повторення.

По-четверте, ефективні педагогічні технології розширюють можливості для інтеграції мовного змісту з іншими освітніми галузями, що є важливою вимогою компетентнісного підходу та концепції Нової української школи. Через інтерактивні завдання, творчі проекти, дослідницьку діяльність та роботу в парах або групах діти використовують мову як інструмент пізнання, що сприяє формуванню системної мовної освіти.

По-п'яте, використання інноваційних технологій у процесі проведення тематичних тижнів створює емоційно позитивний навчальний простір, у якому дитина відчуває успіх, має можливість виявити творчість, висловити власну думку. Позитивні емоції є важливим чинником формування стійкого інтересу до української мови та бажання застосовувати її в реальному мовленнєвому середовищі.

Отже, *третьою педагогічною умовою є необхідною, оскільки забезпечує:* активну та інтерактивну участь учнів у мовленнєвих видах діяльності; ефективне використання сучасних технологій для розвитку мовлення, мислення й комунікації; можливість диференціації та індивідуалізації навчального процесу; інтеграцію мовного матеріалу з іншими навчальними галузями; створення позитивного, творчо спрямованого освітнього середовища.

Таким чином, *третьою педагогічною умовою забезпечить формування діяльнісного компонента.* Використання сучасних педагогічних технологій сприяє підсиленню дидактичного потенціалу тематичних тижнів і забезпечує максимальну результативність у формуванні мовної компетентності молодших школярів.

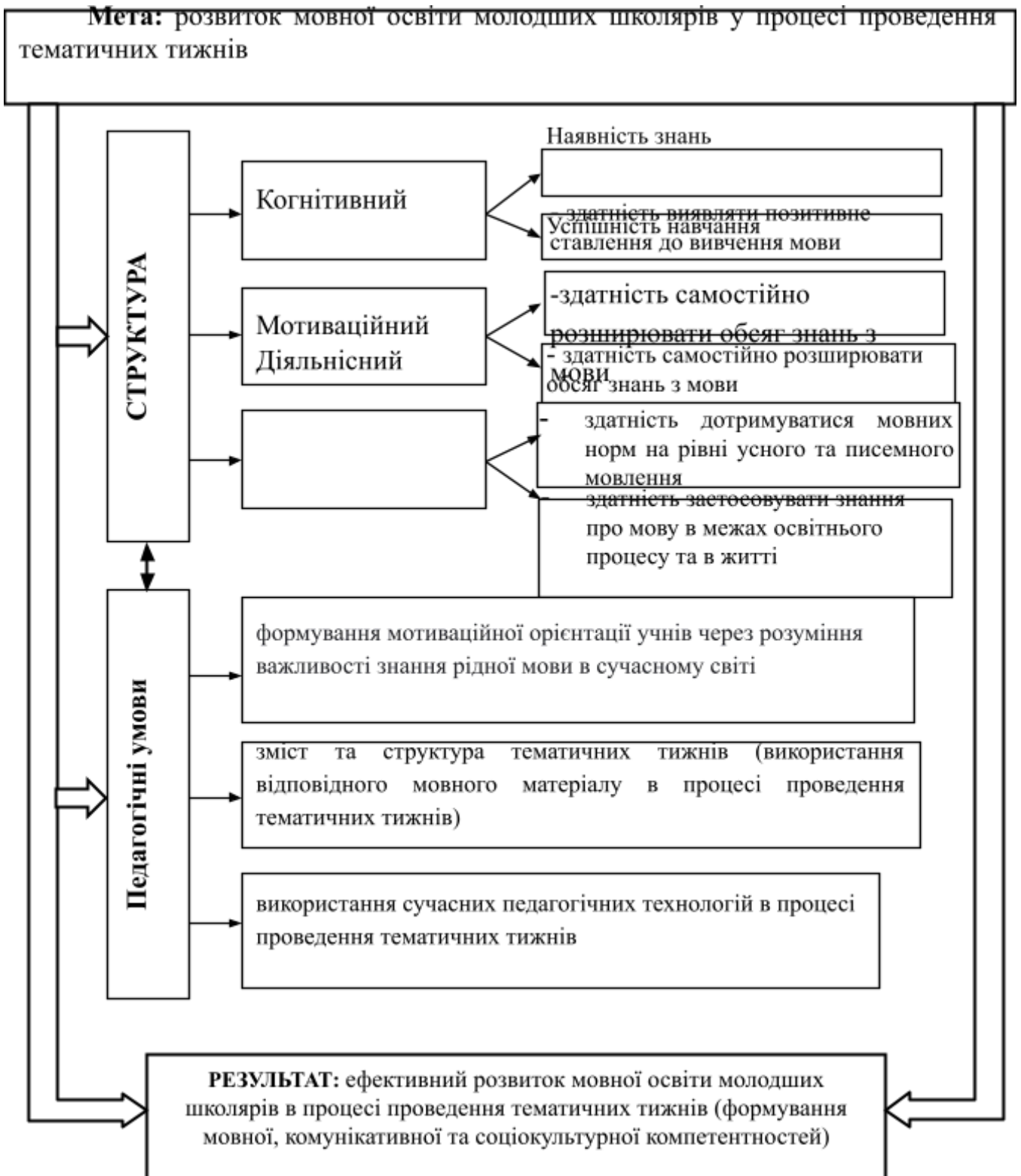
Отже, у контексті нашої наукової розвідки було визначено педагогічні умови, які, сприятимуть ефективному формуванню мовної освіти молодших школярів в процесі проведення тематичних тижнів.

На наступному етапі нашого дослідження на основі діяльнісного та системного підходів було розроблено *структурно-функціональну модель розвитку мовної освіти здобувачів початкової школи в межах проведення тематичних тижнів*.

Створення моделі розвитку мовної освіти в процесі проведення тематичних тижнів є логічним і методологічно вмотивованим кроком дослідження, оскільки модель виступає теоретичним підґрунтям, що поєднує мету, структуру, педагогічні умови й очікувані результати формування мовної компетентності молодших школярів. Модель містить комплекс блоків, які є взаємопов'язаними. Компоненти не варто розмежовувати на окремі складові. Вони доповнюють одне одного та віддзеркалюють цілісну систему в контексті освітнього процесу сучасної початкової школи.

Таким чином, по-перше, модель дозволяє структурувати процес мовної освіти відповідно до сучасних концепцій педагогічної науки, зокрема компетентнісного та діяльнісного підходів. Тематичні тижні вимагають комплексної організації навчання, адже вони охоплюють різні види діяльності та інтегровані форми роботи. Модель допомагає систематизувати ці елементи та забезпечити їхню узгодженість. По-друге, створення моделі забезпечує наукову обґрунтованість експерименту, оскільки дозволяє чітко окреслити: педагогічні умови, компоненти мовної компетентності, які формуються, та показники результативності. У такий спосіб модель стає методологічним інструментом, що дозволяє простежити логіку та динаміку змін у формуванні мовної освіти молодших школярів.

Рис. 2.5. Структурно-функціональна модель розвитку мовної освіти здобувачів початкової школи в межах проведення тематичних тижнів

На першому етапі було впроваджено таку педагогічну умову – формування мотиваційної орієнтації молодших школярів через розуміння важливості рідної мови. *Визначено тематичний тиждень до Дня рідної мови (лютий). Тема тижня: «Мова – це модно!»* На цьому етапі роботу спрямовано на усвідомлення дітьми, що рідна мова – це складова особистої та національної ідентичності.

Застосовано такі види робіт у межах тематичного тижня:

День 1. а) Вправа «Асоціативний куц». Діти висловлюють асоціації до слова «Мова»; б) перегляд і обговорення відеоінформації про роль мови в житті людини та суспільства. Після перегляду – рефлексія: що вразило? що нового дізналися?

День 2. Проєкт «Моя родина і мова». Молодші школярі готують невеличкі презентації або малюнки про мовні традиції у власних сім'ях.

День 3. Вправа «Мікрофон». Завдання: треба завершити фразу «Мову люблю, тому що...»

День 4. Проведено диспут «Чому рідна мова важлива?»
Обговорення наступних питань: що є для мене рідна мова, де я її використовую, роль мови в сучасному світі, як мова об'єднує людей.

День 5. Круглий стіл «Що змінилося у моєму ставленні до мови?».

Упровадження педагогічної умови, спрямованої на формування мотиваційної орієнтації молодших школярів щодо значущості рідної мови, засвідчило її ефективність у створенні позитивного емоційного фону та підвищенні інтересу дітей до цієї теми. Завдяки цілеспрямованим заходам з мовної тематики, ігровим та творчим формам роботи учні не тільки почали виявляти інтерес до цього питання, а й більш глибоко усвідомили важливість рідної мови в житті людини й суспільства.

Важливо наголосити, що на цьому етапі спостерігалось зростання внутрішньої мотивації: діти активніше брали участь у виконанні завдань, проявляли ініціативу у процесі обговорень, охоче виконували творчі завдання,

пов'язані з мовною тематикою. Формування позитивного досвіду щодо мовних питань сприяло розвитку мовленнєвої активності, упевненості та бажання поглиблювати знання надалі.

Таким чином, перший етап став важливим підґрунтям для подальшої роботи, оскільки створив мотиваційно-ціннісну базу, необхідну для всебічного розвитку мовної особистості молодшого школяра.

На наступному етапі було *реалізовано другу педагогічну умову – відповідний, обґрунтований зміст та структура тематичних тижнів*: використання мовного матеріалу в процесі проведення тематичних тижнів, який відповідає віковим особливостям, інтересам та запитам учнів початкової школи.

У процесі проведення експерименту проведено тематичний тиждень «Мова – це модно». Однак у межах цього етапу розроблено орієнтовні теми тематичних тижнів мовного спрямування, які видається актуальним реалізовувати в початковій школі. Впродовж проведення тематичного тижня «Мова – це модно» застосовано теми (протягом певного дня) та види робіт, які запропоновано нижче.

1. Тема: «Говори правильно!» У межах цього тижня відбувається робота з культури мовлення, мовленнєвого етикету. Доречними є орфоепічні вправи та завдання з наголосами.
2. «Казкова грамати́ка». Види робіт: вивчення мовних явищ через казки, оповідання, вірші тощо.
3. «Фразеологізми – перлини мови». Робота з фразеологізмами впродовж тижня: доступні пояснення фразеологізмів, ілюстрації, міні-квести, укладання міні-словничків, сучасні фразеологізми тощо.
4. «Мова в моїй родині». Види робіт: створення презентацій, родинні проєкти, розповіді дітей про мовні традиції в сім'ї тощо.
5. «Мова – частинка мене». Види робіт: письмові та усні висловлювання про власне ставлення до мови, диспути, обговорення, бесіди тощо.

6. «Словникові відкриття». Види робіт: робота з дитячими словничками, пошук нових та цікавих слів навколо, робота зі словами іншомовного походження та неологізмами.
7. «Мовний ярмарок». Види роботи: інтерактивні станції (загадки, ребуси, кросворди, мовні конкурси тощо).
8. «Українська – на часі». Види роботи: перегляд відеоматеріалів, диспути, круглі столи, бесіди, мініпроекти, колажі, молодіжний сленг, нові запозичення, цікаві факти з розвитку мови.

Реалізація другої педагогічної умови надає можливість забезпечити системність, змістову наповненість та методичну цілеспрямованість тематичних тижнів мовного спрямування. Відбір мовного матеріалу відповідно до вікових характеристик учнів початкової школи сприяє підвищенню якості сприймання та засвоєння навчального матеріалу, адже діти працюють з доступними, цікавими та емоційно привабливими текстами, іграми, вправами та творчими завданнями.

Саме через чітку структуру тематичних тижнів, яка передбачала логічну послідовність видів діяльності, учні мали можливість поступово поглиблювати мовні знання, розвивати мовленнєві уміння та застосовувати їх у різних навчальних і життєвих ситуаціях. Важливо, що запропоновані форми роботи забезпечували активну участь дітей, стимулювали їхню допитливість, підтримували інтерес до української мови та створювали позитивні умови для формування стійкої навчальної мотивації.

Таким чином, упровадження змістовно обґрунтованої та методично виваженої структури тематичних тижнів значно підвищило ефективність мовної освіти молодших школярів, зробивши навчання більш осмисленим, різноманітним і емоційно привабливим.

У межах наступного етапу було реалізовано *третю педагогічну умову* – *використання сучасних педагогічних технологій (які є ефективними для*

формування мовної компетентності) в процесі проведення тематичних тижнів.

У межах цього етапу проведено:

1. Година спілкування «Чому українська мова – це круто?» Діти висловлюють власні думки, складають асоціативне коло «Модна мова – це...».
2. Міні-лекція «Як з'являються нові слова?» Вчитель надає інформацію, як з'являється сленг, неологізми, іншомовні слова. укладають мінісловничок.
Завдання: знайти 3 сучасні слова та пояснити їхнє значення.
3. «Словничок модних слів». Учні створюють свою міні-книжечку з новими, сучасними й цікавими словами (інтернет-словечки, неологізми тощо.
Завдання: придумати речення з одним новим словом.
4. «Мовний подіум». Гра, де діти «демонструють» слова, як моделі на подіумі: красиво вимовляють, інтонують, добирають синоніми.
Завдання: обрати «слово дня» та презентувати його класу.
5. Творчі завдання. Постер або стікерпак «Мова – це модно!». Діти створюють власні плакати або наліпки зі стильними фразами українською.
Завдання: придумати короткий слоган на підтримку рідної мови.
6. Комікс «Пригоди модних слів». Створення невеликої історії коміксового типу. Завдання: використати не менше трьох нових слів.
7. Робота з медіа. Перегляд коротких сучасних відео українською. Можна обрати мультфрагменти або соціальні ролики про мову.
Завдання: назвати 5 приємних або «модних» слів, почутих у відео.
8. Квест «Полювання на модні слова» У класі ховають картки з сучасними словами. Діти шукають і виконують мовні завдання. Завдання: скласти зібрані слова в речення.
9. «Модний диктант». Веселий диктант із сучасною лексикою, але простий за змістом. Завдання: підкреслити знайомі та нові слова.

10. «Фото-завдання». Учні фотографують предмет й підписують стильним українським словом або короткою фразою. Завдання: створити «Мовну галерею класу».
11. Флешмоб «Говорю українською – це стильно!» Завдання: записати коротке відеопобажання рідній мові.
12. Презентація «Мої відкриття про українську мову». Кожен учень готує невеличку презентацію (4-5 слайдів).

Реалізація третьої педагогічної умови – застосування сучасних педагогічних технологій у процесі проведення тематичних тижнів – суттєво підвищила ефективність мовної освіти молодших школярів. Використання інтерактивних, ігрових, інформаційно-комунікаційних, проєктних та технологій розвитку критичного мислення забезпечило активну включеність дітей у навчальний процес, сприяло створенню комфортного й мотивуючого освітнього середовища.

У процесі проведення тематичного тижня учні отримали можливість опрацювати мовний матеріал у різних формах діяльності – від роботи з мультимедійними матеріалами й інтерактивними завданнями до виконання творчих проєктів, роботи в парах та групах. Це забезпечило підвищення пізнавальної активності, формування навичок співпраці, розвиток комунікативності, здатності висловлювати думки та застосовувати мовні знання у практичних ситуаціях.

Використані технології надали можливість урізноманітнити заняття, зробити їх емоційно насиченими, цікавими та доступними для кожного учня. Результатом стало помітне зростання рівня сформованості мовної компетентності: покращення словникового запасу, граматичних навичок, культури мовлення та комунікативної впевненості.

Отже, упровадження сучасних педагогічних технологій у межах тематичних тижнів довело свою ефективність, забезпечивши не лише

підвищення навчальних результатів, а й створення умов для гармонійного мовного розвитку молодших школярів.

Таким чином реалізація трьох етапів відбувалася за моделлю, яку було висвітлено вище. Роботу побудовано за такими принципами: змістовність, системність, послідовність, логічність, відповідність психологічним особливостям молодших школярів. Аналіз результатів роботи щодо підвищення рівня мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів надано нижче.

2.3. Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту

Для експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів після завершення формувального етапу експериментальної роботи було проведено повторну контрольну діагностику в експериментальній групі. Результативність діагностики визначено наявністю позитивної динаміки сформованості когнітивного, мотиваційного та діяльнісного компонентів відповідно до визначених критеріїв та показників.

Особливості проведення формувального етапу експерименту

1. Реалізація тематичного тижня в експериментальній групі (тривалість: 1 тиждень – інтенсивний формат). Описано програму: щоденні теми, заходи, види робіт, завдань, методичні рекомендації, матеріали, обладнання.
2. Чітка цілісна тематична лінія.
3. Комбінація форм організації навчальної діяльності учнів, методів, прийомів роботи.
4. Рубрика для оцінювання завдань, вправ, проєктів та саморефлексія учнів.
5. Залучення родини – домашні мініпроєкти.

6. Водночас у контрольній групі навчання відбувається за звичайною програмою.

Очікувані результати

1. Підвищення рівня мовної освіти молодших школярів в експериментальній групі.
2. Зростання внутрішньої мотивації та інтересу до вивчення рідної мови.

Дослідження *когнітивного компонента* формування мовної освіти молодших школярів в процесі проведення тематичних тижнів проведено за такими типами завдань, як і на констатувальному етапі педагогічного експерименту. Зокрема, для об'єктивного вивчення *стану сформованості когнітивного компонента* учнів ЕГ та КГ було запропоновано тестові завдання (12 питань) (додаток 1). Кожне питання оцінено в 1 бал. Результати діагностики оброблено та зафіксовано. На підставі статистичної обробки даних сформовано таблицю 2.7 та рис. 2.6.

Таблиця 2.7

Порівняння рівнів сформованості когнітивного компонента здобувачів початкової освіти ЕГ та КГ (у %)

Рівень теоретичних знань	Констатувальний етап				Контрольний етап			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
Початковий (0 б. – 3 б.)	4	16 %	3	12 %	2	8 %	4	16 %
Середній (4 б. – 6 б.)	10	40 %	11	44 %	8	32 %	10	40 %
Достатній (7 б. – 9 б.)	9	36 %	8	32 %	12	48 %	8	32 %
Високий (10 б. – 12 б.)	2	8 %	3	12 %	3	12 %	3	12 %

Рис. 2.6

Порівняльний аналіз рівнів сформованості когнітивного компонента

Аналіз отриманих результатів засвідчує динаміку змін рівня теоретичних знань учнів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп у процесі проведення експерименту.

Початковий рівень (0–3 бали). На констатувальному етапі показники ЕГ (16 %) та КГ (12 %) були співмірними. Однак на контрольному етапі в ЕГ спостерігається зниження відсотка учнів із початковим рівнем до 8 %, що свідчить про позитивну динаміку. У КГ, навпаки, відбувається зростання до 16 %, що може вказувати на відсутність суттєвого прогресу без спеціальної педагогічної підтримки.

Середній рівень (4–6 балів). В ЕГ середній рівень знизився з 40 % до 32 %, що є природним результатом переходу частини учнів до вищих рівнів. У КГ показник практично не змінився (44 % → 40 %), тобто значної динаміки не спостерігається.

Достатній рівень (7–9 балів). Саме на цьому рівні простежується найбільш виражений прогрес ЕГ: від 36 % на констатувальному етапі до 48% на контрольному. У КГ показник залишився незмінним (32 %), що вказує на відсутність зростання.

Високий рівень (10–12 балів). В ЕГ спостерігається помірне зростання високого рівня (8 % → 12 %). У КГ показник стабільний (12 % → 12 %), тобто без суттєвих позитивних змін.

Порівняння результатів констатувального та контрольного етапів дозволяє зробити висновок про позитивну динаміку сформованості когнітивного компонента саме в експериментальній групі. Зниження кількості учнів із

початковим рівнем теоретичних знань та одночасне зростання кількості здобувачів із достатнім та високим рівнями свідчать про ефективність впроваджених педагогічних умов та використаних методик. У контрольній групі зміни мають несуттєвий або нестабільний характер, однак учні експериментальної групи продемонстрували значно кращі результати на контрольному етапі. Суттєве зростання відсотка учнів із достатнім рівнем (з 36 % до 48 %) та стабільне підвищення показника високого рівня (з 8 % до 12 %) є показниками успішного формування теоретичних знань і загальної інтелектуальної готовності до подальшого оволодіння мовною компетентністю.

Порівняльні дані чітко підтверджують, що застосовані педагогічні технології та змістово-структурна модель тематичних тижнів забезпечили якісні зміни в пізнавальній діяльності учнів. Це засвідчує результативність запроваджених педагогічних умов і доцільність їх використання в освітньому процесі початкової школи.

Для визначення рівнів сформованості *мотиваційного компонента* учням початкової школи ЕГ та КГ було проведено *анкетування та опитування*, як і на констатувальному етапі. За результатами дослідження респондентів розподілено за трьома рівнями: високим, середнім та низьким.

На підставі статистичної обробки даних сформовано таблицю 2.8 та рис. 2.7.

Таблиця 2.8

Порівняння рівнів сформованості мотиваційного компонента здобувачів початкової освіти ЕГ та КГ (у %)

Рівні	Констатувальний етап				Контрольний етап			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	К-ть	%	К-т ь	%	К-т ь	%	К-ть	%
Низький	8	32 %	7	28 %	5	20 %	7	28 %

Середній	11	44 %	14	56 %	12	48 %	15	60 %
Високий	6	24%	4	16 %	8	32 %	3	12 %

Рис. 2.7.

Порівняльний аналіз результату сформованості *мотиваційного компонента* дає підстави стверджувати про досить помітні зміни в експериментальній групі. Так, на констатувальному етапі розподіл рівнів мотиваційного компонента в ЕГ та КГ був загалом схожим: більшість здобувачів продемонстрували середній рівень (44 % в ЕГ та 56 % у КГ). Низький рівень був притаманний майже третині учасників обох груп (32 % в ЕГ та 28 % у КГ). Високий рівень виявлено у меншій частини школярів – 24 % в ЕГ і 16 % у КГ.

Таким чином, на контрольному етапі спостерігається позитивна динаміка в експериментальній групі. Кількість учнів із високим рівнем зросла з 24 % до 32 %, проте в контрольній групі – зменшилася до 12 %. Кількість учнів із низьким рівнем в ЕГ знизилася до 20 %, що свідчить про ефективність застосованих педагогічних впливів. У КГ цей показник залишився стабільним (28 %). Середній рівень дещо збільшився в обох групах, проте динаміка ЕГ є більш вираженою та позитивною.

Сформованість *діяльсного компонента* ЕГ та КГ щодо формування мовної освіти в процесі проведення тематичних тижнів на контрольному етапі педагогічного експерименту було досліджено в межах таких же видів завдань, які було застосовано на етапі констатувального експерименту: робота з текстом:

«Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні та світі» та створення проекту «Українська – важливо, модно, сучасно». (Змінено текст та тему проекту) Кожен вид завдань оцінено в 12 балів.

На підставі статистичної обробки даних сформовано таблицю 2.9 та рис. 2.8.

Таблиця 2.9

Порівняння рівнів сформованості діяльнісного компонента молодших школярів (ЕГ та КГ, у %)

Робота з писемною інформацією (текстом)									
Рівні	Констатувальний етап				Контрольний етап				
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		
	К-т ь	%	К-т ь	%	К -т ь	%	К -т ь	%	
Початковий (0 б. – 3 б.)	5	20 %	7	28 %	3	12 %	6	24 %	
Середній (4 б. – 6 б.)	7	28 %	6	24 %	4	16 %	8	32 %	
Достатній (7 б. – 9 б.)	9	36 %	1 0	40 %	12	48 %	9	36 %	
Високий (10 б. – 12 б.)	4	16 %	2	8 %	6	24 %	2	8 %	
Робота над проектом									
Рівні	Констатувальний етап				Контрольний етап				
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		
	К-т ь	%	К-т ь	%	К -т ь	%	К -т ь	%	
Початковий (0 б. – 3 б.)	4	16 %	5	20 %	2	8%	5	20 %	
Середній (4 б. – 6 б.)	1 0	40 %	8	32 %	7	28 %	8	32 %	

Достатній (7 б. – 9 б.)	7	28 %	8	32 %	10	40%	7	28 %
Високий (10 б. – 12 б.)	4	16 %	4	16 %	6	24%	5	20 %

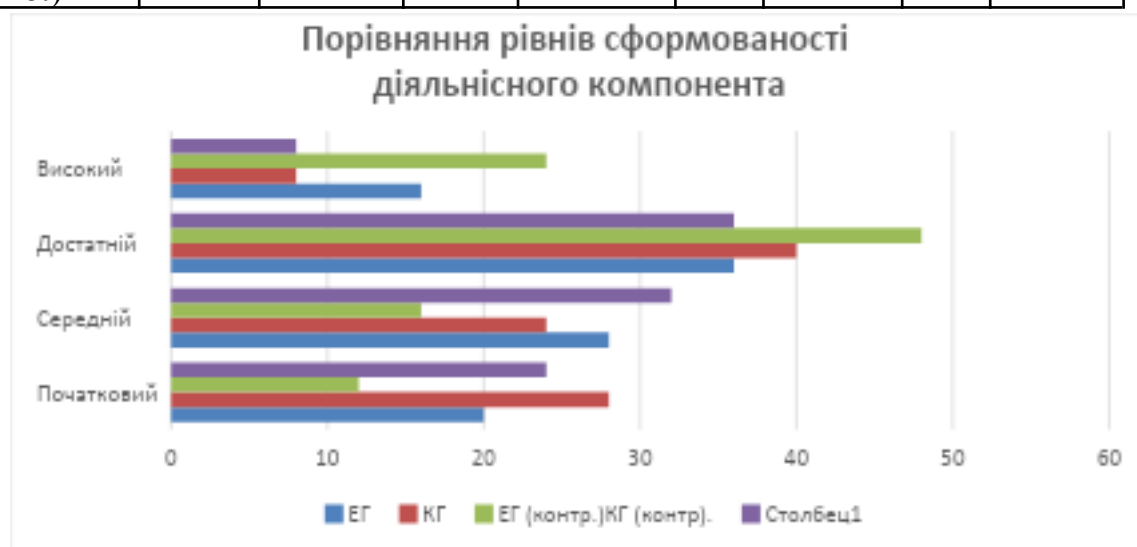

Рис. 2.8

Результати дослідження сформованості діяльнісного компонента учнів початкової школи свідчать про якісні зміни в експериментальній групі. Так, у роботі з текстом маємо такі результати.

Констатувальний етап – обидві групи мають подібний розподіл рівнів. У EG дещо більше учасників із достатнім та високим рівнями (52 % сумарно), ніж у KG (48 %). Початковий і середній рівні переважають у KG більше, ніж у EG. *Контрольний етап*: EG демонструє суттєве зростання достатнього (48 %) та високого рівня (24 %). Початковий рівень в EG зменшився вдвічі (20 % → 12 %). У KG розподіл практично не змінився: високий рівень залишився на 8 %, достатній незначно знизився. Прогрес у KG мінімальний, зміни незначні та не свідчать про системний зріст.

Отже, в EG відбулося значне покращення, особливо за рахунок переходу учнів на достатній та високий рівні. KG зберігає майже початкові показники, що підкреслює ефективність педагогічного впливу в EG.

У результатами роботи над проектом діагностовано наступні показники. *Констатувальний етап*: розподіл рівнів у EG і KG схожий, істотних відмінностей не спостерігається. Стартові позиції груп практично рівні, що

дозволяє коректно оцінювати подальші зміни. Контрольний етап: ЕГ демонструє чітке покращення на всіх рівнях вище середнього. Так, початковий рівень зменшився вдвічі (16 % → 8 %), достатній рівень зріс з 28 % до 40 %, високий рівень підвищився з 16 % до 24 %.

Отже, ЕГ демонструє виразне зростання достатнього та високого рівнів, водночас знижується відсоток початкового рівня. КГ зберігає стартову структуру, зміни мінімальні й не системні. Порівняльний аналіз підтверджує, що застосовані освітні або методичні умови значно покращили результати саме в експериментальній групі.

На наступному етапі дослідження за результатами, які було отримано в межах експериментальної роботи, про *рівні сформованості когнітивного, мотиваційного та діяльнісного компонентів* здійснено порівняльний аналіз в ЕГ та КГ щодо формування мовної освіти молодших школярів після проведення тематичних тижнів мовного спрямування (табл. 2.10). Варто зауважити, що в таблиці висвітлено середнє арифметичне попередніх показників.

Таблиця 2.10

**Порівняння рівнів сформованості мовної освіти молодших школярів
констатувальному та формувальному етапах
ЕГ та КГ (у %)**

Етапи експерименту	Рівні (у%)							
	Високий		Достатній		Середній		Початковий	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Констатувальний етап	16	18	32	30	33	30	18	17
Формувальний етап	34	21	46	32	16	31	7	16
Динаміка	+18	+3	+14	+2	-17	+1	-11	-1

Результати порівняння рівнів сформованості когнітивного, мотиваційного та діяльнісного компонентів засвідчують більш позитивну динаміку в учнів експериментальної групи. Так, у цій групі фіксуємо значне підвищення показників високого та достатнього рівня та зниження показників в межах середнього та початкового рівнів. У контрольній групі позитивні зміни

відбувається, однак меншою мірою, ніж в експериментальній. Це дає підстави стверджувати, що чим вищий рівень знань з основних розділів української мови, обізнаності в мовному матеріалі, тим вищим є рівень мотивації учнів, відповідно, формується здатність виявляти позитивне ставлення до вивчення мови; здатність усвідомлювати роль мови для ефективної комунікації в освітньому й життєвому середовищі; здатність самостійно розширювати обсяг знань з мови.

Таким чином, результати формувального експерименту доводять, що педагогічні умови, які було визначено, та модель, розроблену в межах експериментального дослідження, сприяють ефективному формуванню мовної освіти в процесі проведення тематичних тижнів. Результати, які було отримано в межах контрольного етапу, підтверджують ефективність технологій, форм, методів та прийомів роботи, які було використано в процесі реалізації зазначеної моделі.

Висновки до другого розділу

У другому розділі теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено *педагогічні умови* ефективної мовної освіти учнів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів, висвітлено особливості їхньої реалізації в освітньому процесі початкової школи; проаналізовано етапи та результати експериментальної роботи.

У межах наукової розвідки на основі діяльнісного та системного підходів було розроблено *модель*, яка містить комплекс взаємопов'язаних блоків. Компоненти моделі доповнюють одне одного та віддзеркалюють цілісну систему в контексті освітнього процесу сучасної початкової школи.

За результатами експериментально-дослідної роботи встановлено, що маємо позитивну динаміку в експериментальній групі. Зокрема, високий рівень: +16 % (для порівняння: +3 % (КГ)); достатній рівень: +14 % (для порівняння: +2 % (КГ)). Показовим також є те, що спостерігаємо також зниження показників, а саме: середній рівень: -17 % (для порівняння: +1 % (КГ)); початковий рівень: -11 % (для порівняння: -1 % (КГ)). Водночас, як було зазначено вище, в контрольній групі зафіксовано менш значні зміни.

Отже, отримані дані свідчать про те, що в учнів експериментальної групи створено ефективні умови формування мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів. Діагностика учнів експериментальної групи довела, що школярі успішно опановують навчальний матеріал; у них сформовано позитивну мотивацію до вивчення рідної мови; розуміють важливість рідної мови в сучасному світі.

Таким чином, результати дослідження дають підстави стверджувати, що саме впровадження моделі та реалізація відповідних педагогічних умов до освітнього процесу експериментальної групи сприяли позитивній динаміці щодо формування мовної освіти в процесі проведення тематичних тижнів.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження здійснено теоретичний аналіз проблеми розвитку мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів; запропоновано шляхи її практичного розв'язання, виконано експериментально-дослідну роботу. У результаті дослідження ми дійшли таких висновків:

1. У межах аналізу наукових джерел зроблено висновок, що *мовна освіта учнів початкової школи* – цілеспрямований освітній процес у межах якого відбувається: формування здатності ефективно користуватися мовою в різних ситуаціях спілкування; розвиток всіх видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та слухання); оволодіння комплексом знань щодо походження мови, історичних етапів її розвитку, основних розділів сучасної української мови (на рівні програми початкової школи); формування мотивації до вивчення рідної мови.

2. На основі аналізу науково-педагогічної літератури встановлено, що *структура мовної освіти передбачає чотири взаємопов'язані компоненти*: мовленнєвий компонент, мовний компонент, соціокультурний компонент, діяльнісний компонент.

3. У контексті дослідження з'ясовано, що *мовна освіта* молодших школярів визначає не лише їхню навчальну успішність, а й розвиток особистості, громадянську позицію та культурну ідентичність, що є критично важливим для сучасної України.

4. У результаті вивчення наукових джерел з'ясовуємо, що *тематичне навчання* – це інтеграція знань з різних предметів навколо певної теми. Таке навчання дедалі більше набуває актуальності в освітньому процесі сучасної початкової школи. В Україні впроваджено різні моделі тематичного навчання в початковій школі, зокрема *й тематичні тижні*.

5. У процесі дослідження зроблено висновок, що *тематичний тиждень* – це інтегрована форма організації навчання, за якої освітній процес об'єднано

однією спільною темою впродовж 5–7 днів. Усі види діяльності – навчальні заняття, дослідження, домашні завдання спрямовано на глибше розуміння певного явища або проблеми.

6. У межах дослідження обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови та створено модель ефективного розвитку мовної освіти молодших школярів у процесі проведення тематичних тижнів.

7. Результати формувального експерименту засвідчують, що учні ЕГ за сформованістю всіх компонентів суттєво випереджають учнів КГ. Важливим результатом ефективності експериментальної роботи стало суттєве зменшення в експериментальних групах учнів із початковим та середнім рівнями.

8. Результати дослідження дають підстави стверджувати, що саме впровадження моделі та реалізація відповідних педагогічних умов до освітнього процесу експериментальної групи сприяли позитивній динаміці щодо мовної освіти здобувачів початкової школи в процесі проведення тематичних тижнів.

9. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування якісної мовної освіти в процесі проведення тематичних тижнів, оскільки існує потреба в більш ґрунтовному дослідженні цього питання в контексті сучасних змін в сфері освіти.

10. Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні змісту та структури тематичних тижнів в контексті освітнього процесу початкової школи як однієї з умов формування якісної та ґрунтовної мовної освіти молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардадим О. Інтегроване навчання. URL: https://www.researchgate.net/publication/364652269_INTEGROVANE_NAVCANNA_INTEGRATE_EDUCATION (дата звернення: 03.03.2025).
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2-ге вид. Київ : Академія, 2009. 376 с.
3. Бібік Н. М. Інтегроване навчання: досвід упровадження в початковій школі. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717212/1/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
4. Бібік Н. М. Соціалізація молодших школярів у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2020. 104 с.
5. Біленко І. Початкова школа в контексті інноваційних освітніх змін. Використання сучасних технологій, форм та методів у початковій освіті. *Методист*. 2017. № 2. С. 3–7.
6. Большакова І., Пристінська М. Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи. [Електронний ресурс] 2017. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Integrovane-navchannjamodul.pdf>
7. Василенко Н.В. Нова українська школа: методичний консиліум. *Управління школою*. 2018. № 7–9. С. 24–33.
8. Вашуленко М. С. Українська мова та читання: підручник для 3-го класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
9. Галата С. Інтегрований підхід забезпечують завдання, які моделюють життєві ситуації дитини. *Освіта України*. 2017. № 46. С. 9.

10. Короденко М. Нова школа – нові підходи. *Освіта України*. 2017. № 43. С. 6.
11. Голошівець В. П. Вивчення української мови в початковій школі шляхом впровадження інтегрованого навчання. 2021. URL: <https://dorobok.edu.vn.ua/article/pdf/2920>
12. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 367 с.
13. Горошкіна О. Особливості використання інтерактивних методів навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 3. С. 7–10.
14. Державний стандарт початкової освіти від 06.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/87-2018-%D0%BF>
15. Деркач М.Г. Сутність інтегрованого навчання. Бібліотека методичних матеріалів.
URL: <https://vseosvita.ua/library/tema-sutnist-integrovanogo-navcanna-81683.html> (дата звернення: 03.03.2025).
16. Довідник цікавих фактів та корисних знань. URL: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-prolisits> (дата звернення: 25.11.2025)
17. Дьюї Дж. Демократія і освіта. Львів: «Літопис», 2003. 294 с.
18. Дьюї Дж. Моє педагогічне кредо /Пер. В. О. Коваленка. *Шлях освіти*. 1998. № 1 С. 50–55.
19. Закон України «Про освіту» від 05.09.17 р. № 2145-VIII. URL: <http://vobu.ua/ukr/documents/item/zakon-ukrainy-vid-050917-r-2145-viii-pro-osvitu>
20. Захарійчук М. Українська мова та читання: підручник для 3 кл. ЗЗСО. Ч.І. Київ: Грамота, 2020. 160 с.
21. Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи (Частина 1). Нова українська школа. 2017.
22. Кирилова О.В. Тематичні дні в 3-му класі. К: Вид-во «Основа», 2021.

23. Концепція НУШ.

URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

24. Куш О.В. Нова українська школа: педагогічна свобода вчителя, безпечний шкільний простір. *Педагогічна майстерня*. 2018. № 4. С. 12–15.

25. Матеріали для Нової української школи – планування, розробки уроків, дидактичні та методичні матеріали, підручники та зошити. URL: <https://subject.com/lesson/mova/3klas/17.html> (дата звернення: 01.12.2025.)

26. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи: наказ Міністерства освіти і науки від 23.03.2018 № 283.

27. Муляр О.П., Жалко Т.Й. Інтегроване навчання в освітньому процесі нової української школи. *Педагогічний пошук*. 2021. № 2. С. 31–33.

28. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. URL: <http://www.mon.gov.ua/education/average>.

29. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Львів: Світ, 2019. 136 с.

30. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.

31. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.

32. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. – Київ: Літера ЛТД, 2018. 5.

33. НУШ. Посібник для вчителя Тематичні дні у 4-му класі / упоряд. Н. В. Маценко, К: Видавництво «Основа» 2021. 272 с.

34. Офіційний сайт журналу «Учитель початкової школи». URL: <https://upsh.com.ua/> (дата звернення: 01.10.2025)

35. Офіційний сайт НУШ. URL: <https://nus.org.ua>: матеріали про тематичні тижні, інтеграцію, календарно-тематичне планування.
36. Підласий І. П. Педагогіка початкової школи: підручник. 2010. URL: <http://ibib.ltd.ua/neravnomernost-razvitiya-26112.html> (дата звернення: 12.09.2024).
37. Поберецька В. Впровадження інтегрованого навчання в початковій освіті: зарубіжний досвід. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. № 3. С. 125–132. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2020.219103> (дата звернення: 03.03.2025).
38. Пометун О. І. Особливості використання інтерактивних технологій навчання у початковій школі. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2008/2008_1_24.pdf (дата звернення: 23.09.2024).
39. Пономарьова К. Українська мова та читання: підручник для 3 кл. ЗЗСО. Ч.І. Київ: Аріон, 2020. 160с.
40. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: навч. посіб. Київ, 2019. 131 с.
41. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підруч. для вищ. навч. закл. 2-ге вид. К.: Грамота, 2013. 504 с.
42. Савченко О. Я. Діагностика і дидактичні умови формування у молодших школярів мотивації уміння вчитися. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 85–98.
43. Савченко О.Я. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. Початкова освіта: метод. рекомендації. Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. С. 4–8.
44. Савченко О.Я. Система міжпредметних завдань на уроках з літературного читання. К. : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.

45. Савчук А. Українська мова та читання: підручник для 3 кл. ЗЗСО. Ч.І. Тернопіль: Підручники і посібники, 2020. 144с.
46. Тематичне навчання. Глосарій. Онлайн курс для вчителів URL: https://edera.gitbook.io/glossary/integraciya/tematychne_navchannia
47. Тематичні дні у початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-aspekti-provedennya-tematichnih-dniv-vpochatkoviy-shkoli-1975.html>
48. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. К.: Вид-во «Світоч», 2019. 336 с.
49. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. 44 с.
50. Українська мова та читання: підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. К. : Видавничий дім «Освіта», 2021. 168 с.
51. Українська мова: енциклопедія / редкол.: О. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ: Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

- 1. Вибери слово, у якому всі звуки вимовляються так само, як пишуться:**
  - A. джміль
  - B. дзьоб
  - C. ліс
- 2. У якому варіанті слово правильно наголошено?**
  - A. олЕнь
  - B. Ознака
  - C. читАння
- 3. Яке слово є анонімом до слова «високий»?**
  - A. низький
  - B. довгий
  - C. широкий
- 4. Добери синонім до слова «сміливий»:**
  - A. хоробрий
  - B. веселий
  - C. гучний
- 5. Яке слово є займенником?**
  - A. я
  - B. ліс
  - C. книжка
- 6. Укажи прикметник:**
  - A. зелений
  - B. зелень
  - C. зелено
- 7. У якому рядку всі слова – іменники?**
  - A. школа, книга, парта
  - B. читати, писати, малювати
  - C. веселий, гарний, добрий
- 8. Укажи правильно утворену форму множини:**
  - A. вікна – вікні
  - B. руки – рукі
  - C. діти – діти
- 9. Яке слово має протилежне значення до слова «швидко»?**
  - A. повільно
  - B. голосно
  - C. високо
- 10. Укажи фразеологізм:**
  - A. мокра курка
  - B. іти світ за очі
  - C. чистий зошит
- 11. У якому реченні є звертання?**
  - A. Олено, принеси, будь ласка, книжку.
  - B. На подвір'ї граються діти.
  - C. Ми прочитали цікаву казку.
- 12. Вибери речення з однорідними членами:**
  - A. Ми зібрали червоні, жовті й зелені листочки.
  - B. Птахи летять у вирій.
  - C. Дівчинка сміється.

Додаток 2**Мова – душа народу**

Мова – це найбільший скарб кожного народу. У ній зберігаються пісні, казки, легенди та мудрість багатьох поколінь. Українська мова мелодійна й багата. Вона допомагає людям порозумітися, передати свої думки, почуття та мрії.

Наші предки дбайливо берегли рідне слово та передавали його дітям. Кожен із нас також має цінувати свою мову: говорити правильно, читати українські книги, вивчати нові слова. Адже мова – це те, що робить нас єдиним народом.

Завдання до тексту

1. Визнач тему тексту.
2. Визнач ідею тексту.
3. Чому мову можна назвати найбільшим скарбом народу?
4. Як треба ставитися до рідної мови?
5. Яка роль мови в житті людини?

Орієнтовний план тематичного тижня до Дня української писемності та мови

Мета тематичного тижня: підвищення загальної мовної культури учнів; прищеплення любові до української мови та культури; розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, розуміння, говоріння, читання, письмо); формування ключових компетентностей через інтегрований підхід; стимулювання творчої ініціативи та самовираження учнів.

Тема тижня: **Чарівна країна Слова**

Кожен день тижня може мати свою назву та тематику, а всі уроки (мова, читання, математика, ЯДС, мистецтво) інтегруються навколо спільних завдань.

Понеділок: «День Знайомства зі Словом»

- Ранкова зустріч: Урочисте відкриття тижня, оголошення плану заходів, розповідь про значення української мови.
- Урок української мови: Бесіда про красу та багатство рідної мови, створення «хмари слів» із найулюбленішими українськими словами.
- Урок читання: Читання легенд або віршів про мову, конкурс на кращого читця віршів про рідне слово.
- Мистецтво: Конкурс малюнків «Моя улюблена буква» або «Світ моєї мови».

Вівторок: «День Народної Мудрості»

- Ранкова зустріч: Обговорення прислів'їв та приказок про мову, знання, розум.
- Урок української мови: Гра-змагання «Золоті зернята для знавців народної мудрості» (робота з фразеологізмами, загадками).
- Урок ЯДС: Дослідження походження деяких сталих виразів або слів, пов'язаних з українськими традиціями.
- Математика: Розв'язування задач із «мовними» умовами (наприклад, про кількість слів у прислів'ї).

Середа: «День Творчої Майстерні»

- Ранкова зустріч: Вправа «Створюємо казку» (колективна робота над початком історії).
- Урок читання: Знайомство з творчістю відомих українських дитячих

письменників, інсценізація уривків.

- Урок української мови: «Творча майстерня» – написання міні-творів, віршів або казок учнями.
- Мистецтво/Дизайн і технології: Виготовлення книжечки-саморобки з дитячими творами.

Четвер: «День Юних Філологів»

- Ранкова зустріч: Мовна розминка, гра «Знайди помилку».
- Урок української мови: Олімпіада або вікторина з української мови (по класах). Завдання на знання правил, лексики, граматики.
- Урок ЯДС/Інформатика: Пошук цікавих фактів про українську мову в інтернеті (під наглядом вчителя).
- Гра: «Поле чудес» або інша інтелектуальна гра на мовну тематику.

П'ятниця: «День Свята Рідної Мови»

- Ранкова зустріч: Підготовка до заключного свята.
- Загальношкільний захід: Концерт або свято «Бринить, співає наша мова...», де учні різних класів презентують свої досягнення (читають вірші, співають пісні, показують сценки).
- Підбиття підсумків: Нагородження переможців конкурсів, вручення подяк активним учасникам.
- Рефлексія: Обговорення вражень від тижня, що найбільше сподобалося, що нового дізналися.

Поради щодо організації тематичного тижня

1. Залучення батьків: батьки можуть допомогти у підготовці костюмів, малюнків, вивченні віршів.
2. Використання ІКТ: мультимедійні презентації, відеоролики про мову, інтерактивні завдання зроблять тиждень більш сучасним та цікавим.
3. Наочність: оформлення школи або класу тематичними плакатами, стінгазетами, виставками дитячих робіт.
4. Гнучкість: адаптуйте запропоновані заходи до вікових та індивідуальних особливостей учнів конкретного класу.